

OVER Oegstgeest

Halfjaarlijks tijdschrift
24e jaargang nummer 2
November 2012
Losse nummerprijs: € 4,50

EEN UITGAVE VAN DE VERENIGING OUD OEGSTGEEST

*Wanneer reed de
allerlaatste tram door
Oegstgeest?*

Test uw kennis!

Alle vragen en antwoorden van de Grote Oegstgeester Geschiedenis Quiz

V O

Vereniging Oud Oegstgeest

25 JAAR

*Welke vogels zijn
in het wapenschild
boven de voordeur
van kasteel Oud-
Poelgeest aange-
bracht?*

DOOR MARTHA HEESEN

OEGSTGEESTER MIJMERING

Bijna thuis. Nu ja, *thuis*, Oegstgeest. Wat is die weg toch lang, wordt steeds langer. Vond Bastet ook...
Wanneer ga je nu weer in Amsterdam wonen?
Och, vast al gauw, vast wel. Maar je moet je tenslotte nooit haasten met zoiets ingrijpends.
Dat zeg je nu al 26 jaar! Wat doe je nog in dat dorp? En het is niet eens een dorp! Geen echt dorp, met een dorpsplein onder de kastanjeboom en een dorpscafé vol oude mannetjes en...
Geen echt dorp? En wat loopt daar dan, in dat weijtje?
Koeien mevrouw, weliswaar van die nieuwerwetse dikkerds, maar koeien zijn koeien en koeien maken het dorp tot een dorp. En zie je die kronkelende beek? En kijk eens, reigers, ganzen, schapen, ooievaars! Kom, we gaan hier links, nog even een ommetje.
Nu weer een ommetje! Je wou toch naar huis?
Ja, maar hier is het mooi. En moet je eens ruiken...
Mest?
Frisse lucht! Kom daar maar eens om in Amsterdam.
Ik ruik mest!
Allemaal verbeelding! Hier rechts, het paadje op.
Waar komen we uit?

Bij Endegeest.

O ja, Endegeest! Het end der geest, hihi.

Ik zou er maar niet mee spotten. Kan jou ook gemakkelijk overkomen. Maar kijk nu hoe prachtig dat weiland erbij ligt. Hier de brug over. Nou? Wat zeg je ervan?

Waarvan? Van die lapjes grond? Die bonenstaken? Dat kaasjeskruid? Die verregende bloemen? Die kas of wat 't voor moet stellen?

Moet jij eens goed luisteren – hier linksaf, dat grazige pad op – moet jij eens goed luisteren, als er nu iemand komt, hè, en die zegt: noem de mooiste plek op aarde, nú, zonder na te denken, dan antwoord ik niet Sarakiniko of de Dent du Marais of de Doldersumse Heide. Dan antwoord ik: de tuintjes van Endegeest. Mooiere, lievere tuintjes zijn er niet!

Huh?

Ja! En hier, dit verwilderde landje, is het niet schitterend? Wat daar al niet groeit! Maar wat vroeg je nu daarnet ook weer? Wanneer ik weer in Amsterdam ging wonen? Ach – hier linksaf, het brugje over – weet je, ik denk dat ik nog maar even blijf, hier, in Oegstgeest...

In deze rubriek mijmert steeds een schrijver of dichter over zijn of haar woonplaats Oegstgeest. Dit keer is Martha Heesen, kinder- en jeugdboekenschrijfster, in de pen geklommen. Haar eerste boek verscheen in 1993. Ze kreeg drie jaar achter elkaar een Zilveren Griffel. Recent won zij met haar boek *Bajaar de Gouden Lijst*, de prijs voor jeugdboeken in de leeftijd 12 tot 15 jaar. Zij geeft het schrijversstokje door aan Ronald da Costa.

Oegstgeest schrijversdorp

Verspreid over het dorp liggen twaalf glastegels. Op deze tegels staat het silhouet van een Oegstgeester schrijver afgebeeld. De glastegels laten goed zien hoe rijk Oegstgeest is aan schrijvers. Van dichters tot kinderboekenschrijvers, van wetenschappelijke auteurs tot romanschrijvers. Informatie over de locaties waar de schrijverstegels zich bevinden en meer over de schrijvers vindt u op www.oegstgeest.nl/vrije_tijd/schrijversdorp/schrijvers_in_beeld.

COLOFON

Redactie: Anke Casteel,
redactie@oudoegstgeest.nl

Bijdragen: Carla de Gloppe-Zuiderland,
Martha Heesen, Freek Lugt, José Niekus,
Frits Ooststroom, Pascale van der Vorst,
Margreet Wesseling, Marijke Wesseling-
Teppema

Vormgeving: Tra[design]
Druk: Drukkerij De Bink
Oplage: 910

VERENIGING OUD OEGSTGEEST

Bestuur

Voorzitter: Harry Vissers
Secretaris: Bernadette Fortuyn
Penningmeester: Jan Janssen
Lid: Marlies Merkestein
Lid: Peter Sigmond
Lid: Nenke van Wermeskerken

Secretariaat

Willem de Zwijgerlaan 27
2341 EG Oegstgeest
Telefoon 071 517 29 09
secretaris@oudoegstgeest.nl
www.oudoegstgeest.nl
Lidmaatschap VOO: € 17,50
Bankrekening 56.69.41.538

Ereleden

Mr. J.J.L. de Soeten (1994)
L. Driessen (1998)
Ir. P. Hellinga (2006)
M. Lugt-Rethans (2010)

Bij het omslag

Kopie-opname van foto van de stadstrams
op de Rhijngeesterstraatweg, ca. 1955
(digitaal fotoarchief Oegstgeest).
Van Poelgeest tot Poelgeest. Links het
wapen van Poelgeest zoals dat er rond
1400 uitzag, in het midden het wapen
zoals dat in de 19e eeuw boven de voor-
deur van het kasteel Oud-Poelgeest werd
aangebracht en rechts het logo dat nu
door het Congresshotel wordt gehanteerd
(*Canon van Oegstgeest*).

*Hoewel aan de samenstelling van deze uitgave
de grootst mogelijke zorg is besteed, kunnen de
uitgever, (hoofd)redactie en auteurs niet
aansprakelijk worden gesteld voor eventuele
fouten noch kunnen aan de inhoud rechten
worden ontleend.*

Inhoud

Het zijn drukke tijden voor de vele actieve leden van de Vereniging Oud Oegstgeest. Het lustrumjaar staat bol van activiteiten, waarvan het jubileumtijdschrift dat in Oegstgeest huis-aan-huis verspreid is, de excursie naar het Archeologisch huis Zuid-Holland en de Grote Oegstgeest Geschiedenis Quiz mooie voorbeelden zijn. Ook het boek over de geschiedenis van 300 jaar Vrijwillige Brandweer Oegstgeest neemt vorm aan en zal binnenkort verschijnen. Over een aantal van deze lustrumactiviteiten valt meer te lezen in dit novembernummer van *Over Oegstgeest*, waarbij het op zijn plaats is alle leden die zich voor de vele activiteiten inzetten, van harte te bedanken. Wilt u ook actief worden binnen de vereniging? Er is voor ieder wat wils; onderzoek doen, interviews houden, artikelen schrijven, oude foto's beschrijven, lezingen geven, er is genoeg te doen. Geïnteresseerd? Laat het ons weten en ervaar hoe leuk het is om gezamenlijk met de geschiedenis van Oegstgeest bezig te zijn!

Burgemeester Van Eysinga ► 4

Een ambtsperiode gekenmerkt door bestuursdrift en nieuw management.

Iets Lugtigs ► 8

Een filosofische mijmering over ouders, grootouders en betovergrootouders en het belang van geschiedschrijving.

Van verzetsmonument tot oorlogsmonument – deel 2 ► 10

In deel twee van dit artikel volgen we de wederwaardigheden vanaf de onthulling van het verzetsmonument in 1949.

Oegstgeest in de Vroege Middeleeuwen ► 14

Wat recent onderzoek aan het licht heeft gebracht.

Uit het archief gelicht ► 16

Het Chauffeursgraf opnieuw beschouwd.

Herinneringen aan de bouw van de Irenelaan ► 18

Dit is het eerste artikel van de nieuwe reeks 'In gesprek met' waarbij oudere Oegstgeestenaren herinneringen ophalen aan het Oegstgeest van vele jaren terug.

De Grote Oegstgeester Geschiedenis Quiz ► 21

Alle vragen en antwoorden in beknopte vorm voor u samengevat.

Een kunstzinnige blik op Oegstgeest ► 27

In oktober 1930 maakte Jan Verheul aquarellen van drie hekken in Oegstgeest.

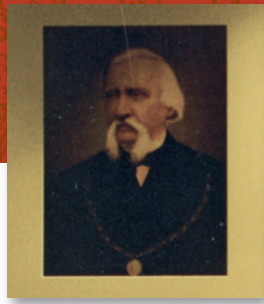
Actueel ► 30

Verenigingsnieuws, lezersreacties en naschrift.

In Beeld ► 32

Een schilderij van W. Rip 'terug naar Oegstgeest'.

BURGEMEESTERS VAN OEGSTGEEST

H.D. TERWEE
1853-1895

J.M. DE KEMPENAER
1895-1900

J.G.M. VAN GRIETHUIJSEN
1900-1930

A.J. VAN GERREVINK
1930-1942 EN 1945

Op de tweede verdieping van het gemeentehuis hangen acht portretten van burgemeesters van Oegstgeest sinds het ontstaan van het Koninkrijk der Nederlanden in 1815. Hieronder wordt de ambtsperiode van Jhr. Tj.A.J. van Eysinga belicht.

Jhr. Tj.A.J. van Eysinga Burgemeester van 1968-1979

DOOR MARIJKE WESSELING-TEPPEMA

Inspraak is een fout gebruik van ons democratisch systeem' Je moet het maar durven in 1979. Voor burgemeester Van Eysinga (CHU), aangetreden in het woelige jaar 1968, was deze uitspraak in een interview met het Leidsch Dagblad (2 augustus 1979) bij zijn afscheid geen enkel probleem. Voordien was hij van 1949-1968 burgemeester van Hellevoetsluis geweest, een gemeente waar de mondige burger zich waarschijnlijk nog niet sterk had laten horen. Mede door toedoen van Van Eysinga was dit dorp van 300 inwoners omgetoverd tot een groeiende industriegemeente. En nu zou hij dan monter aan de slag in Oegstgeest, het dorp waar hij (zowel als zijn vrouw) sterke banden mee had. Het dorps karakter van Oegstgeest was sinds zijn jeugd wel ver weg geraakt, zeker sinds de hoogbouw van de Aert van Nes-flat in 1968, dat ten behoeve van het personeel van het Academisch Ziekenhuis gebouwd was.

Er was werk aan de winkel, vooral in de sector van de sociale woningbouw en hij stond in de startblokken: 'Managen ligt me wel. Je moet erop uit om iets voor een gemeente gedaan te krijgen', zei hij bij zijn aantreden, in een interview met Leidsche Courant (16 maart 1968).

BOUWEN EN WONEN

Bij zijn komst was het winkelcentrum Lange Voort al gerealiseerd alsook het Gemeentecentrum. Maar bij de bouwplannen van woningbouwvereniging Buitenlust, in de Oudenhofpolder ten zuiden van het Oegstgeester

Kanaal, bleek de betrokkenheid van de burgemeester in 1969 broodnodig om een bouwverbod opgeheven te krijgen. Daarna was Oegstgeest klaar voor de 'sprong over het kanaal'. Niet alles ging daarbij van een leien dakje zoals we later zullen zien. Dit grootse project en de beraadslagingen namen jaren in beslag. In die tussentijd zijn er politieke woelingen in het dorp.

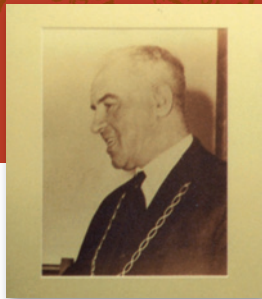
DE KWESTIE VAN BELLE: WAARIN EEN GROOT DORP KLEIN KAN ZIJN; RODDEL EN ACHTERKLAP

Sinds 1851 had Oegstgeest het altijd moeten doen met twee wethouders, maar in 1970 kwam na vele gesprekken van de burgemeester in Den Haag het bericht: Oegstgeest heeft recht op drie wethouders. In de raadsvergadering van 3 september 1974 gingen stemmen op om het nieuwe College een afspiegeling te laten zijn van de raad. Toen bleek dat de fractievoorzitters Gmelich Meijling van de VVD (7 raadszetels) en die van het CDA, Van Veen (6 zetels) principieel niet tegen deelname van een progressieve wethouder waren, maar dat bij hun fracties de persoon van het progressieve raadslid O.C. van Belle (PvdA/PPR, 4 zetels) vanwege zijn privéleven moeilijk bleek te liggen. De discussie werd toen ongemeen fel.

De heer Beckers (fractievoorzitter van PvdA/PPR) die het geklets over Van Belle was nagelopen en geconstateerd had dat de houding van de andere fracties 'een knieval voor dorpsverhalen' was, meende dat slechte ervaringen in grote steden met linkse meerderheidscolleges wel eens het negatieve standpunt van VVD en CDA ten aanzien van de

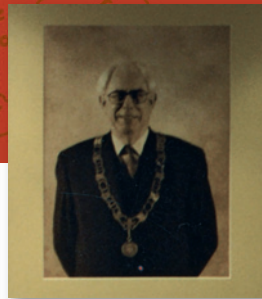
J.C. BAUMANN
1946-1950

H.L. DU BOEUFF
1950-1968

JHR. T.J.A.J. VAN EYSINGA
1968-1979

MR S.H. SCHEENSTRA
1979-1998

progressieven zouden bepaald hebben. En dan suggereert hij venijnig dat Gmelich Meijling misschien wel een tweede VVD-wethouder zou willen worden. Deze pareert daarop dat er in het dorp veel bezwaren zijn tegen Van Belle. Dit zou hij via telefoontjes gehoord hebben. De zaak begint een onverkwikkelijk karakter te krijgen als ook oud-wethouder Van der Voet (CDA) zich in de strijd mengt met de opmerking dat hij al 20 keer had gezegd *'dat de PvdA nooit een wethouderszetel zal laten lopen ook al moeten ze een straatveger wethouder maken... Zo gauw ze een voet tussen de deur kunnen krijgen zullen ze dat ook doen'*. Het rode gevaar! Eén ding is zeker: de progressieve fractie blijft bij haar kandidaat en vindt de opstelling, vooral van de VVD, unfair: *'Heel Oegstgeest weet dat de heer Gmelich Meijling met zijn ellebogen heeft gewerkt'* om op de eerste plaats te komen. Ook al was Van der Voet dan tegen een progressieve wethouder, over Gmelich Meijling was hij (bijv. inzake het zwembad en de afbouw van Haaswijk) kort en krachtig: *'gezien zijn kortzichtig beleid maken we Oegstgeest panklaar voor Leiden, dat over*

6 tot 8 jaar Oegstgeest dan kan annexeren. We willen een bouwer, geen sloper'. Nog steeds hing het spook van annexatie, leek het, boven de gemeente.

Kortom, het zaakje was nog niet gepiept. Toch werd Gmelich Meijling tot derde wethouder gekozen met 11 stemmen voor hem, 4 voor Van Belle en 2 blanco.

KLEURVASTHEID

In 1976 komt er een nieuwe kans voor Van Belle als opvolger van J.E. Temminck. Hij wordt (met 14 stemmen van 14 aanwezige leden) gekozen en zo de eerste socialistische wethouder in Oegstgeest. Er lag meer dan 40 jaar tussen het aantreden van het eerste socialistische raadslid in 1931 (toen nog SDAP) en de eerste socialistische wethouder. Dat zegt wel wat over de kleurvastheid van de gemeente. Maar in de voorgaande twee jaar had er kennelijk een lichte verkleuring plaats gevonden en was er tussen de fracties een betere 'chemie' ontstaan.

Voor het eerst zijn er negatieve geluiden over het doen en

Raadsvergadering in het gemeentehuis of raadhuis aan het Wilhelminapark met v.l.n.r. wethouder Van Belle (PvdA), wethouder Thorn (CDA), burgemeester Van Eysinga, gemeentesecretaris Vreeken en wethouder Gmelich Meijling (VVD), ca. 1977.

laten van de burgemeester. In een artikel in het Leidsch Dagblad (maart 1976) suggereert een journalist dat hij vriendsjespolitiek via de tennisbaan bedreven zou hebben en de gemeente met huid en haar aan Multivisie verkocht had. Bij de behandeling over een in de ogen van de burgemeester onontkoombare tariefsverhoging van Multivisie (kabelexploitant) stond hij tegenover een groot deel van de raad en was ontstemd weggelopen.

Uiteraard werden hier in de raad vragen over gesteld, maar de soep bleek niet zo heet gegeten te hoeven worden als die werd opgediend door de journalist. De raad nam genoegen met het verweer van de burgemeester dat er onjuistheden in het artikel waren geslopen. Hij kwam er zonder kleerscheuren van af en naderhand is er juist veel lof voor de burgemeester geweest voor zijn rol bij de besprekingen met Multivisie.

HAASWIJK, EERST DE BRUG EN DAN DE WIJK

Bij de begrotingsvergadering in januari 1970 werd er al op aangedrongen om snel met een plan Haaswijk te beginnen. Het was een ambitieus plan en er was interesse genoeg: *'Wij moeten alles doen om in Haaswijk dat type woning aandacht te geven dat het principe van doorstroming ook werkelijk mogelijk maakt'*. Zo moest de bouw van sociale woningen gestimuleerd worden voor jongeren opdat ze niet naar elders zouden vertrekken en bouw van woningen tegen redelijke prijzen voor alleenstaanden, bejaarden en invaliden. Een saillant detail in het plan: *'Er komen geen scholen in de wijk. De huidige Oegstgeester scholen zijn dichtbij en groot genoeg'*. Gelukkig is de werkelijkheid anders geworden. De beraadslagingen zouden lange tijd in beslag nemen en tijdens de

besprekingen waren er gestadig klachten te horen over de geringe openheid over de begroting van het project en de mogelijkheden voor het publiek om zijn mening te geven. *'Je mag niks zeggen, maar je hoort ook niks.'* (slechte geluidsinstallatie)

In april 1979 gaat de eerste paal voor de Van Eysingabrug in de grond. In 1980 start de woningbouw met zeven verschillende architecten voor zeven soorten woningbouw, waarbij naar goedkope huurwoningen de meeste belangstelling uit ging. Het overgrote deel van de tot 1985 gebouwde huizen zijn aan inwoners van Oegstgeest ten deel gevallen. De trage gang van zaken bij het Haaswijkplan bewees eens te meer, volgens Van Eysinga, dat inspraak 'derailenderend' werken kon.

BETROKKENHEID

Naast al zijn eigenlijke werk lagen ook andere zaken de burgervader na aan het hart. Zowel van de Regionale Brandweer als van de Molenstichting was hij tweede voorzitter. Voorts was hij voorzitter van de Stichting Paardrijden voor gehandicapten 'Moedig Voorwaarts' en ijverde hij voor een nieuw orgel voor het Groene Kerkje. Hoe hij zich ook sterk maakte voor een betere verstandhouding tussen de twee winkeliersverenigingen in Oegstgeest, hij bleek tot zijn grote spijt niet in staat om de jammerlijke controverse op te lossen.

HET AFSCHEID

Eigenlijk is bij het afsluiten van zijn ambtsperiode het beste te zien hoe het 'management' van de burgemeester heeft uitgepakt en wat hij voor de gemeente betekend

Burgemeester Van Eysinga op de Van Eysingabrug over het Oegstgeester Kanaal in aanbouw; op de achtergrond serviceflat Haaswijk, augustus 1979.

Levensloop Van Eysinga

Jhr. Tjalling Aedo Johan Van Eysinga werd in 1914 in Den Haag geboren. Zijn vader was de beroemde Volkenrechtgeleerde prof. Jhr. W.J.M. Van Eysinga, die het Van Eysingahuis liet bouwen aan de Rijnsburgerweg (inmiddels afgebroken), waar Tjalling opgroeide. Hij bezocht de christelijke hbs aan de Kagerstraat, ontmoette zijn dichtbij wonende vrouw al op jeugdige leeftijd en hun huwelijk werd gesloten in het Groene Kerkje in Oegstgeest. Na een studie aan de Economische Hogeschool te Rotterdam verhuisde het paar naar Friesland, waar hij secretaris, en na de oorlog voorzitter, van de Pachtkamer werd. Van Eysinga heeft een half jaar geïnterneerd in Vught en Amersfoort gezeten, zijn vrouw zat tijdens de oorlog een maand gevangen in de strafgevangenis te Leeuwarden. Na 1945 vertrokken ze naar Indonesië waar hij in dienst kwam van de AMVJ om welzijnzorg onder de Nederlandse militairen te regelen. Na het burgemeesterschap van Hellevoetsluis in 1968 naar Oegstgeest beroepen. In 1979 wegens pensioengerechtigde leeftijd afgetreden en verhuisd naar Friesland.

heeft. Zoals het bij een waardig afscheid past: harde noten werden niet gekraakt.

In de openbare raadsvergadering 31 augustus 1979 noemde loco-burgemeester Thorn hem bij zijn afscheid een burgemeester met een bepaalde stijl en prees zijn 'gezag, stiptheid en eerlijkheid'. Zelfs Kohlbeck (fractie leider van de PvdA) betoonde zich niet negatief over de stellingname van zijn burgemeester: 'De uitspraken van Van Eysinga over inspraak zijn zo gek nog niet' zo is te lezen in het Leidsch Dagblad van 1 september 1979.

'Wij waren bang voor een 'regent' maar U hebt dat wantrouwen schil voor schil weggenomen.'

Van Hazel (CDA) was de eerlijkste: 'U heeft het met de bestuursdrift van de gekozen volksvertegenwoordiger niet gemakkelijk

Burgemeester Van Eysinga en echtgenote tijdens zijn afscheid in het raadhuis of gemeentehuis, met op de achtergrond gemeentesecretaris Vreeken, 31 augustus 1979.

gehad en dat heeft soms tot spanningen geleid. Uw verzet kwam niet voort uit autoritaire, ondemocratische gevoelens.... Door Uw duidelijkheid waren wij gewonnen hoewel wij het op deze punten (inspraak) volstrekt oneens met u waren'.

Overigens heeft hij zich, weliswaar met tegenzin, bij de bestemmingsplannen toch braaf aan de inspraakprocedures gehouden. Ondanks het feit dat Van Eysinga drie keer is weggelopen uit een raadsvergadering lijkt hij toch eerder een aanhanger van het poldermodel dan een heetgebakerde dwarsligger. Gepokt en gemazeld als hij was in gemeentelijke zaken na al die burgemeestersjaren heeft hij moeilijke kwesties in goede banen weten te leiden. Hoe de burgemeester zelf dacht over het ambt is te lezen in bovengenoemd afscheidsinterview in het Leids Dagblad: 'In ieder geval is het ouderwetse machtsdecorum van de burgemeester de laatste jaren helemaal verdwenen. Maar dat kan ook tot het tegendeel verworden. Bij jongeren verdwijnt respect en beleefdheid. En de opvoeders zijn daaraan schuldig, want die brengen geen gevoel voor verhoudingen meer bij en dat leidt tot gezagsondermijning.' (sic!). De regelmatig geuite kritiek dat het Oegstgeester gemeentebestuur de openbaarheid niet hoog in het vaandel had pareerde hij met: 'Mijn deur stond altijd en voor iedereen wijd open' en hij benadrukte 'dat er bij de bevolking weinig meer belangstelling was voor het bestuur van de gemeente dan de 25 m² buiten hun voordeur'. Zijn visie was dat 'Inspraak zelfs in strijd met de verantwoordelijkheid van een raadslid' was. Deze pittige uitspraken waren zo opzienbarend dat zijn afscheid de landelijke pers haalde. In de Telegraaf van 1 september 1979 trekt hij fors van leer over de Nederlandse regeldrift en de stroom papier vanuit Den Haag: koren op de molen van Van Eysinga. 'Bij mijn komst in Oegstgeest waren er 21 secretarie-ambtenaren en nu, 1979, zijn het er 37!'

Bij de afscheidsreceptie waren natuurlijk het Ereburger-schap van de gemeente Oegstgeest en de naamgeving van de brug waar hij twee dagen tevoren over had mogen lopen, de Van Eysingabrug de grootste geschenken. Daarna volgde een stroom gebruiksvoorwerpen (uiteraard zonder inscriptie) aangeboden aan hem en zijn vrouw, ongeëvenaard in aantal en waarde, maar waarvan sommige het echtpaar toch niet geheel onbekend moeten voorgekomen zijn. Zo gaf de gemeenteraad een luchtfoto van Oegstgeest en een grasmaaaimachine; de bevolking: een kleuren-tv, een fiets voor mevrouw plus een vakantiereis voor het echtpaar; het gemeentepersoneel: een radiorecorder; de vrijwillige brandweer: een smeedijzeren lamp; de rijkspolitie: een kruiwagen. Een boedelbak zou niet misplaatst zijn geweest om al deze goederen huiswaarts te transporteren. Als cadeaus bij een afscheid een graadmeter zijn voor waardering en populariteit, staat Van Eysinga er mooi op. Hij moet een geliefde burgemeester zijn geweest.

BRONNEN

- De genoemde kranten zijn geraadpleegd in het gemeentearchief Oegstgeest
- Digitaal fotoarchief Oegstgeest

Iets Lugtigs

De oudste kaart van Oegstgeest

Onlangs liep ik op tegen de *Anglo-Saxon Mappa Mundi*, een wereldkaart die monniken in de abdij van Kantelberg – dat is de in onbruik geraakte Nederlandse naam van Canterbury – rond het jaar 1040 gefabriceerd hebben. Het kan ook in Winchester zijn gebeurd, we weten het niet precies. Het is ook wel erg lang geleden: Willem de Veroveraar was nog een kind, de monniken spraken nog Angelsaksisch en schreven in het Latijn.

Het is een wonderlijke kaart, ongeveer net zo groot als die hiernaast is afgedrukt. De hele wereld staat erop, zoals ze toen althans in Engeland dachten dat die eruit zag. Er is voor ons kop noch staart aan te ontdekken. Tot je links onderin plotseling de Britse eilanden herkent en beseft dat het oosten boven ligt. Draai de kaart een kwart slag en beperk je tot dat deel links onder, en zie dan dat rechts naast Schotland Denemarken ligt. Dan beseft je dat daar onder langs de Noordzee Holland moet liggen, met in het midden een oost-west stromende rivier, blijkbaar de Rijn. Ben je daar, dan zou vlak boven de Rijn aan de Noordzeekust Oegstgeest moeten liggen.

Oproep: historische gegevens/ beeldmateriaal villa Zuiderhorst

Wellicht kent/bent u iemand die iets weet over de ontstaans-/bewonersgeschiedenis van villa Zuiderhorst aan de Endegeesterstraatweg 16 in Oegstgeest. De villa is rond 1863 gebouwd. Op het perceel was rond 1920 een orchideeënkwekerij was gevestigd. In 1934 is het een dienstwoning voor de psychiatrische inrichting Endegeest geworden. Informatie over de oorspronkelijke functie van dit huis, de bouwheer en architect ontbreekt echter. Alle informatie is welkom via redactie@oudoegstgeest.nl

Dat Oegstgeest niet op de kaart staat zal wel niemand verbazen. Van Holland en wijde omgeving wordt helemaal niets op de kaart afgebeeld. Er was hier in 1040 ook nog niet zoveel. In Rijnland had je de kerken van Kerkwerve en Valkenburg, de ruïnes van de Romeinse *castella* bij Katwijk en Roomburg, en de burcht in Rijnsburg. Dat was het qua grotere structuren wel zo ongeveer. Verder stonden er enige tientallen boerderijen, verspreid over diverse hoven. De hof van Oegstgeest was toen net gevormd. Kastelen waren er nog niet: geen Oudenhof, geen Burcht van Leiden. Van Leiden was trouwens hoe dan ook nog geen spoor te bekennen. De mensen van toen, een paar honderd in heel Rijnland, zouden ons ook volstrekt vreemd zijn. Ze spraken zelfs een andere taal: Oudfries, nauw verwant aan het Angelsaksisch van de Kantelbergse monniken. Hoewel in technische zin onze voorouders geven zij ons niet het vooroudergevoel, het gevoel dat het nog over mensen gaat met wie je je verwant weet. Daarvoor is het te lang geleden. Wij zien in Oegstgeestenaar van toen Claes Boellinc niet onze betovergrootvader in de zoveelste graad, wij zien in Willem van Oegstgeest niet de verre voorganger van Els Timmers. Het collectieve geheugen werkt nu eenmaal alleen maar op korte termijn. Wij kennen onze ouders en weten vaak ook nog wie onze grootouders waren. Maar als iemand ons vraagt hoe onze overgrootouders heetten en wat ze precies deden, beginnen we moeilijk te kijken. Dat Jeannette Wittenbach en bisschop Van Wijckerslooth in hun tijd in Oegstgeest rondliepen is nog goed aan te voelen, maar dat ooit een burggraaf Alewijn op de Oudenhof resideerde lijkt iets dat meer in een sprookje dan in de realiteit thuishoort.

Daarom is het maar goed dat sommigen van ons de geschiedenis een beetje bijhouden. Wij zijn immers zelf de grootouders van onze kleinkinderen. Voor hen zijn straks onze ouders – die wij nog denken van haver tot gort te kennen – niet meer dan vage figuren uit een ver verleden. Laat staan onze grootouders. Of Willem van Oegstgeest. Het is dan goed dat wie dat wil nog iets kan naslaan. Niet dat ik hiermee mijn geschiedenisliefhedberij wil legitimeren. Die heeft geen legitimatie nodig. Het zijn gedachten die opkomen bij het bestuderen van een kaart die monniken, de enige geletterden van hun tijd, duizend jaar geleden moeizaam tot stand hebben gebracht, vermoedelijk op basis van een Romeins voorbeeld. Van Holland, laat staan van Oegstgeest, hadden zij geen kaas gegeten. Terwijl er toch veel over valt te vertellen.

BRONNEN

■ British Library, MS Cotton Tiberius B.V., part 1, f. 56v.

Van verzetsmonument tot oorlogsmonument (deel 2)

DOOR MARGREET WESSELING

Deel 1 van dit artikel eindigde met de onthulling van het verzetsmonument van Jonkman met het beeld van Zweerus op 15 oktober 1949 (afb. 1).

EEN NIEUW BEELD IN EEN OUD MONUMENT

Het zandstenen beeld van Zweerus, een gestileerde knielende figuur die het verzet moest verbeelden, werd in maart 1954 beschadigd. De *'baldadig ingekraste letters'* werden netjes uitgeschuurd maar met de baldadigheid is het voorlopig nog niet afgelopen.

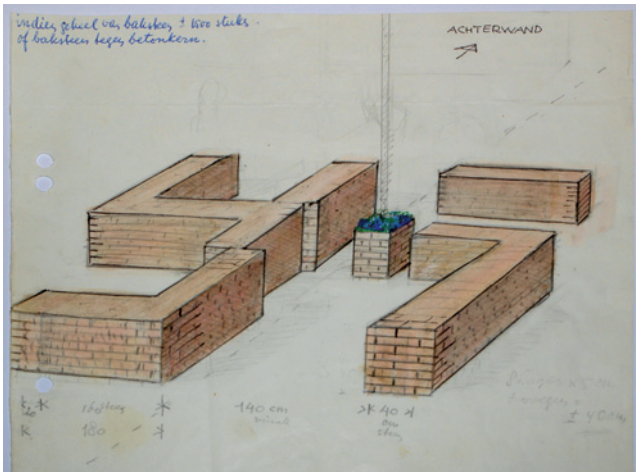
In 1958 vraagt het college van B en W advies aan de groepscommandant van de Rijkspolitie over *'de wenselijkheid om in verband met de baldadigheid van de jeugd in het bos van Wijckerslooth de beide ingangen van dat bos aan de zijde van de Rhijngeesterstraatweg voor het publiek af te sluiten'*. De groepscommandant acht dit niet wenselijk, wel vindt hij het noodzakelijk dat ook bij de ingang van de Louise de Colignylaan een bord wordt geplaatst waarop staat dat *'de toegang aan personen beneden de leeftijd van 16 jaar, tenzij onder geleide van een meerderjarige, is verboden'*. Het heeft niet veel geholpen. Op 22 augustus 1971 werd het beeld van Zweerus onherstelbaar vernield. Een paar jongens waren aan het stoeien en vielen per ongeluk tegen het beeld aan. In de *Oegstgeester Courant* stond dat het beeld onopzettelijk van zijn voetstuk werd gestoten. Het lag in stukken op de grond. Hoe het kwam dat de gemeente pas op 11 juni 1975 aan Zweerus meldde dat zijn beeld kapot was is onduidelijk. Onze gemeente werkte wel vaker niet erg snel, dat zal nog blijken.

ZWEERUS

Zweerus werd gevraagd iets nieuws te ontwerpen. Hij maakte een ontwerp voor gemetselde muurtjes in de vorm van een kapot hakenkruis. Jonkman, de architect van het omhullende bouwwerk, was daar niet gelukkig mee; één blik op de tekening en je begrijpt dat (afb. 2). Daarna ontwierp Zweerus een plastic in merbauhout, maar daar was de 'Commissie van financiën en culturele zaken' niet gelukkig mee, die wilde liever iets van metaal *'met het oog op beklimming van het object door de jeugd'*. Een verstandige gedachte. Het is november 1976 als Zweerus zich terugtrekt; zijn ontwerp is niet bestemd voor metaal, schrijft hij.

Afb. 1 Onthulling van het verzetsmonument op 15 oktober 1949, burgemeester Bauman legt een krans.

Afb. 2 Ontwerp van Zweerus, 1975.

WOLKERS

In maart 1977 noemde een lid van voornoemde commissie voor het eerst Jan Wolkers, die in 1965 zijn roman *Terug naar Oegstgeest* had geschreven, als mogelijke kandidaat om een nieuw beeld te maken. Bijna een jaar later, op 6 februari 1978 is er een persbericht met de aankondiging dat Jan Wolkers de opdracht heeft aanvaard en op 5 mei gaat er een kort briefje naar de heer J. Wolkers met de mededeling dat er een krediet van f 10.000,- beschikbaar komt voor het vervaardigen van een ontwerp voor een vervangend verzetsmonument. Men wacht af.

Alweer een jaar later, op 4 april 1979, zouden B en W gaarne vernemen of de heer Wolkers een tijdstip kan noemen waarop het ontwerp kan worden tegemoet gezien. Er komt geen antwoord. Dan raakt ineens het geduld op. De afdeling Algemene Zaken stuurt op 25 mei een ongeduldig en geïrriteerd briefje aan B en W: '... de heer Wolkers moet nu maar eens voor het zogenaamde 'blok' worden gezet.' En inderdaad gaat er op 19 juni een ijzige brief naar de heer J. Wolkers. Zonder aanhef komt men meteen ter zake: 'Tot op heden hebben wij niets van u mogen vernemen op onze brief van 4 april 1979'. Wolkers wordt verzocht binnen twee weken de bijgevoegde overeenkomst (ruim twee pagina's met tien artikelen, in drievoud!) te ondertekenen en te retourneren, anders gaat men een andere kunstenaar benaderen. Men hoort niets. Totdat iemand de telefoon pakt en van de echtgenote hoort dat Jan in het ziekenhuis ligt. Ook als hij weer thuis is laat Jan Wolkers niets horen en op 15 augustus krijgt hij bericht: we gaan een ander zoeken. Deze affaire heeft twee en een half jaar geduurd. De brieven aan Wolkers waren niet bepaald hartelijk, een illustratie van de onverschillige, soms vijandige verstandhouding die onze gemeente onderhield met haar beroemde dorpsgenoot. Vast staat dat Jan Wolkers na een zware astma-aanval in het ziekenhuis lag. 'Ik stik bijna' schreef hij in zijn dagboek op 10 juli 1979. Bovendien zat hij in die jaren in een persoonlijke en artistieke impasse. Jaren later, in 1997, maakte hij toch nog een beeld voor

Oegstgeest: 'Vrouwen in verzet', van glas. Dat had het in het bos niet lang uitgehouden. Het beeld stond aan de Abtspoelweg en daar werd het vernield. In 2000 kreeg een nieuw beeld een nieuwe plaats, veilig in de tuin voor het gemeentehuis.

NOUWENS

Een andere kunstenaar is echter nog niet zo gauw gevonden. Het schilderkundig genootschap Pulchri in Den Haag wordt om hulp gevraagd en de zoveelste commissie wordt ingesteld. Er komen drie namen op een lijstje, Nouwens staat onderaan. Maar tijdens de raadsvergadering van 27 november 1980 werd 'na diepgaand overleg' het voorstel om oud-dorpsgenoot Herbert Nouwens de opdracht te gunnen, aangenomen. Hij hield bij het maken van zijn ontwerp rekening met de omgeving en hij beschreef zijn ontwerp als symbool voor 'het vechten tegen de ondergang, de hoop dat de kracht van het leven sterker is dan de dood'. Hij maakte het abstracte beeld in brons dat wij allemaal kennen. Je kunt er twee balken in zien die uiteen gereten worden en zo hun tanden laten zien. De kinderen kunnen er naar hartelust op klimmen (afb. 3).

Op 4 mei 1982 werd het onthuld. Oegstgeest had elf jaar zonder beeld in het monument zijn doden herdacht. De geschiedenis is nog niet af.

HET OORLOGSMONUMENT

In 1985 deed de Oranje Vereniging het eerste verzoek om een koperen plaat met namen van omgekomen Oegstgeester verzetsstrijders aan te brengen aan het monument. In 1989 werd dit verzoek herhaald. B en W wilden het nog steeds niet inwilligen met als argument dat het monument er is om allen te gedenken, niet alleen hen die vielen in de tweede wereldoorlog maar ook in Nederlands Indië en Korea. Het moest een 'algemeen' monument blijven. Wel werd nader onderzoek toegezegd. In 1994 kwam de werkgroep Verzetmonument Oegstgeest met een verzoek om sobere plaquettes en met een lijst met namen. Dat er over de namen lang is gediscussieerd kan iedereen begrijpen. In de Oegstgeester Courant van 7 december 1994 werden de namenlijsten gepubliceerd. Op 28 februari 1995 was er

Afb. 3 Beklimming van het object door de jeugd.

Afb. 4 De twee linker bronzen plaquettes met namen van allen die vielen.

Afb. 5 De twee rechter bronzen plaquettes met namen van allen die vielen.

eindelijk een raadsbesluit en er werd een krediet vrijge-
maakt. De Warmondse kunstenaar Monica Elias-van
Panthaleon baronesse van Eck zal de 42 namen in brons
gieten. Architect Heleen Jonkman, dochter van de over-
leden architect die het monument had ontworpen, werd
nog geraadpleegd: hoe kunnen vier grote bronzen platen
worden ingepast in het bestaande bouwwerk? Daarna heeft
Monica Elias snel gewerkt. Er dreigde uitstel: sommige
namen waren te lang. Zij mocht grotere platen maken. De

plaatselijke aannemer schreef een offerte voor het
aanbrengen van de bronzen platen waarin de '16 te boren
gaten' (voor vier platen) niet ontbreken.
Op 4 mei 1995, 50 jaar vrede, 10 jaar na het eerste verzoek,
werden de plaquettes onthuld. Het zijn de namen van 'allen
die vielen'; vanaf nu is het monument niet langer een
verzetmonument maar een oorlogsmonument (afb. 4 en
5).

EN NOG IS DE GESCHIEDENIS NIET AF

Op 8 maart 1995 vroeg de Vereniging Oud Militairen Indië-gangers Zuid-Holland Noord medewerking van B en W om te komen tot een herdenkingsteken voor gesneuvelde militairen uit Oegstgeest in het voormalige Nederlands Indië in de periode 1945-1949. Men had slechts twee namen, waarvan één vermoedelijk niet uit Oegstgeest. Ook dit verzoek wilden B en W aanvankelijk niet inwilligen. Als reden werd opgegeven dat het monument bedoeld is voor verzetsstrijders en slachtoffers van de tweede wereldoorlog (kijk even een alinea terug, naar het argument in 1989 om geen namen te plaatsen). Bovendien zag men geen reden om voor één persoon een speciaal monument op te richten. In de kantlijn van dit document schreef iemand: 'je zal het maar zijn'.

De aanhouder wint ook in dit geval. In 1998 kreeg Oegstgeest een nieuwe burgemeester, nieuwe wethouders en een nieuwe gemeenteraad. De 'Stichting Nationaal Indië monument 1945-1962' deed een nieuw verzoek met een namenlijst die was uitgebreid tot vier personen. En deze namen, inclusief die ene vermeende niet-Oegstgeestenaar, zijn op een zeer bescheiden marmeren plaat op een zeer bescheiden plaats, de achterkant van de linker granieten zuil, aangebracht. Op de middag van 4 mei 2000 was er een grote bijeenkomst bij het monument in het bos, er waren veel toespraken en twee nabestaanden onthulden de plaquette. Die avond, tijdens de algemene dodenherdenking hadden eindelijk alle namen van omgekomen Oegstgeestenaars een plekje op het monument (afb. 6).

Afb. 6 Marmeren plaquette met namen van gevallen in Nederlands-Indië.

2012

Inmiddels is het wandelpark uitgegroeid tot een prachtig kathedraal bos, er zijn drie ingangen en het brons van Nouwens wordt alleen maar mooier. Het is een vredig plekje (afb. 7).

BRONNEN

- Gemeentearchief Oegstgeest, Carla de Gloppe
- Vriendelijke mededeling Onno Blom, biograaf Jan Wolkers.
- Vriendelijke mededeling heer W.G.L. Topée (VOMI).
- Vriendelijke mededeling heer P. Overvliet (VOMI, Bond van Wapenbroeders).

Afb. 7 Het oorlogsmonument in het bos, 5 mei 2012.

Oegstgeest in de Vroege Middeleeuwen

Het onderzoek dat hij voor zijn zojuist verschenen boek *Het ontstaan van Leiden* deed maakte het Freek Lugt mogelijk nog verder in de Oegstgeester geschiedenis terug te gaan dan in zijn vorige boek *Het goed van Oestgeest* al is gebeurd. Hieronder doet hij verslag van nieuwe bevindingen.

DOOR FREEK LUGT

Het begon met Radulf, of misschien heette hij Rodulf. Voor een 9^e-eeuwer weten wij nog verrassend veel van hem. Zijn belangrijkste bezittingen had hij in Rodulfsheim. Hij bezat daar een groot aantal boerderijen. De woningen daarvan stonden ten zuiden van de Vliet, het bouwland lag aan de noordkant van het riviertje. Rodulfsheim heet tegenwoordig Rijnsburg. Ook had Radulf bezittingen in Nieuw-Rhijngeest, waar het Merovingische dorp is opgegraven. Hij bezat daar de helft van het dorp, samen met een zekere Erulf. Destijds heette dat dorp Overdorp. Radulf schonk op een gegeven moment samen met zijn vrouw Aldburga – dat zij zijn vrouw was is niet zeker, zij kan ook zijn zus of een ander familielid zijn – zijn bezittingen in Rodulfsheim en Overdorp aan de kerk. Ook andere bezittingen van Aldburga en het aandeel van Erulf werden aan de kerk vermaakt, vermoedelijk bij hun overlijden. Al deze goederen vormden samen, wellicht met nog ander gebied, de Hof van Rodulfsheim.

RIJNSBURG

Toen kwamen de Vikingen. Zij zaaiden dood en verderf in heel West-Europa. Zij vestigden zich ook in het latere Holland en eigenden zich de aan de kerk geschonken bezittingen toe.

Tegen het eind van de 9^e eeuw werd vikinghoofdman Godfried de Zeekoning in een hinderlaag gelokt en met al zijn metgezellen afgeslacht. Een rol hierbij speelde een zekere Gerulf. Deze werd daarna benoemd tot 'Graaf in Frisia' en werd zo de eerste van het geslacht waaruit de graven van Holland zouden voortspuiten. Gerulf kreeg als graaf de bezittingen van Godfried de Zeekoning. Daarmee werd de Hof van Rodulfsheim een grafelijke hof.

Gerulf kreeg van de koning opdracht een burcht bij de monding van de Rijn te bouwen, ter verdediging tegen de Vikingen. Hij deed dat op de vroegere grond van Radulf in Rodulfsheim. Het werd een ringwalburg van 280 m in doorsnee die alleen al door zijn enorme formaat de hele omgeving beïnvloedde. Het was een burcht aan de Rijn, de Rijnsburg, en binnen de kortste keren heette het hele dorp Rijnsburg.

Binnen de burcht kwamen gebouwen te staan en een kapel met een kerkhof erbij. Hier werden de soldaten begraven die de strijd niet overleefden. Vanuit de burcht werd tol

geheven van het scheepvaartverkeer over de Rijn en in latere tijden werden er ook munten geslagen.

DE HOF VAN OEGSTGEEST

Iemand moest toezicht houden op de bouw van de Rijnsburg en daarna optreden als commandant van de burchtbezetting. Zo iemand werd burggraaf genoemd. Als burggraaf werd de hofheer van de Hof van Oegstgeest aangewezen. Deze was toen al hofheer van de Hof Oegstgeest of werd bij die gelegenheid als zodanig aangesteld. Denkbaar is namelijk dat hij werd benoemd tot burggraaf van de Rijnsburg en daarvoor als beloning het resterende deel van de oude Hof van Rodulfsheim kreeg. Hiertoe behoorden ook landerijen in Kerkwerve, Oegstgeest, Poelgeest en Lopsen, of deze werden bij die gelegenheid aan de hof

Bij een opgraving naar de latere abdij van Rijnsburg, waarvan hier contouren zichtbaar zijn, zijn in de Rijnsburg ook de Laurentiuskapel en het Vroegmiddeleeuwse kerkhof gevonden. Daar bleken skeletten te liggen van diverse gesneuvelde soldaten. Foto: Biologisch-Archeologisch Instituut Rijksuniversiteit Groningen (GIA 181).

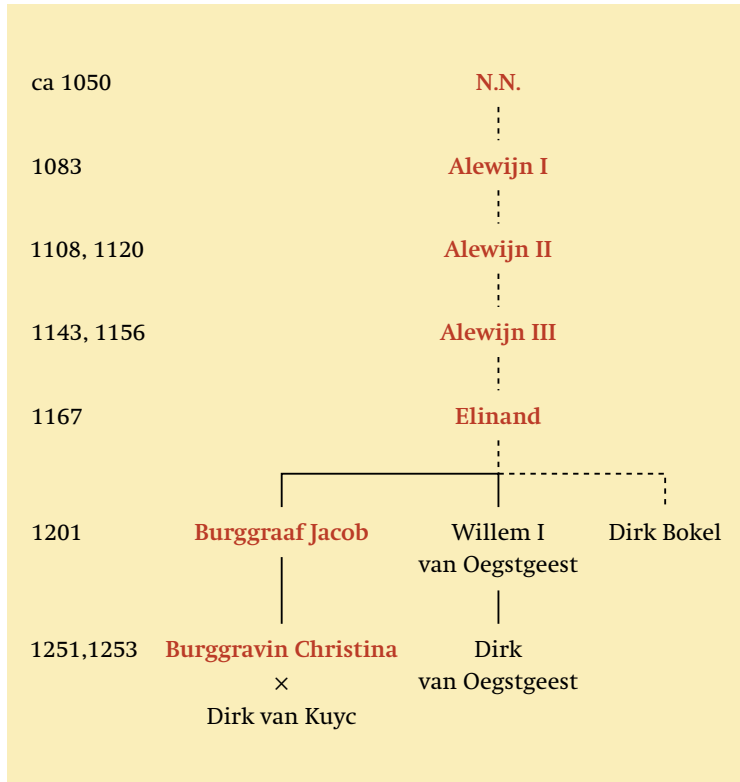

Verbeelding van heer Alewijn – in het midden blijft welke – in een 16^e-eeuws geslachtsboek van Dirk Woutersz. van Katwijk. Alewijn draagt het wapen van de burggraaf van Leiden; dat is in aanleg hetzelfde als het wapen van Poelgeest (NA, archief Van Wassenaer van Duvendoerde, toegang 3.20.87, inv.nr. 3, f. 27).

toegevoegd. De burggraaf had zo als hofheer niet alleen inkomen maar ook manschappen ter beschikking voor de activiteiten op de Rijnsburg. Hij vestigde zich op de Oudenhof in Oegstgeest en het hele enorme gebied tussen Noordwijk en Leiderdorp ging de Hof van Oegstgeest heten. In de 10^e eeuw werd het land ingedeeld in ambachten, zodat de Hof van Oegstgeest het Ambacht Oegstgeest werd.

BURCHT VAN LEIDEN

In het midden van de 11^e eeuw ontstonden er strubbelingen tussen de graaf en de koning. De koning stuurde een leger en nam de Rijnsburg in. De graaf trok zich hier niets van aan, hij was toch al van plan de organisatie van de ouderwetse Rijnsburg over te brengen naar een plek waar hij vanuit een moderne kleine burcht hetzelfde kon doen als hij op de Rijnsburg had gedaan: tol heffen en munt slaan. Na uitgebreide voorbereidingen werd de organisatie overgebracht naar de Burcht van Leiden die hier speciaal voor werd gebouwd. Ten noorden daarvan, oostelijk van de Mare, lagen weiden waar de paarden konden grazen en het hooi voor de winter van kon worden afgehaald. Ten zuidwesten van de Burcht was de moerasgrond ontgonnen en werd het Gravenhof gevestigd, van waaruit de Burchtbemanning van voedsel kon worden voorzien. Zo kon het gebeuren dat de ambachtsheer van Oegstgeest

burggraaf van Leiden werd. Wonen bleef hij op de Oudenhof.

De namen van alle burggraven van Leiden zijn bekend, behalve van de eerste, de burggraaf die feitelijk van Rijnsburg naar Leiden verhuisde. Dat waren dus tevens de ambachtsheren van Oegstgeest. In het staatje hierboven zijn zij te vinden.

Vrijwel alle lijntjes zijn gestippeld omdat over de familiërelatie niets vaststaat. Over de drie Alewijnen kan niettemin worden gezegd dat hun naam in die tijd in Holland verder niet voorkwam. Als dan drie chronologisch na elkaar komende personen dezelfde functie hebben die normaliter erfelijk is, en zij alle drie deze naam dragen, als enigen in Holland, is het wel uiterst onwaarschijnlijk dat deze personen geen familie zouden zijn. Veilig kan worden aangenomen dat de Alewijnen vader, zoon en kleinzoon waren.

Aldus in een notendop de Vroegmiddeleeuwse geschiedenis van Oegstgeest. Hoe het daarna Oegstgeest verging, is te lezen in *Het goed van Oegstgeest*. Hoe het verder ging met de burggraven van Leiden en vooral hoe de grond voor de stad werd ontgonnen, de stad ontstond en stadsrecht kreeg en wat dat stadsrecht eigenlijk inhield, is opgetekend in *Het ontstaan van Leiden*.

BRONNEN

- Freek Lugt, *Het ontstaan van Leiden*, 300 blz. groot formaat, Primavera Pers, ISBN 978-90-5997-126-4, Leiden 2012, € 34,50 tot 1 januari 2013, daarna € 39,50.

Uit het archief gelicht

DOOR CARLA DE GLOPPER-ZUIJDERLAND

In het archief van de gemeente Oegstgeest worden, zoals inmiddels bekend, allerlei archiefstukken bewaard. Over veel onderwerpen is daar wat terug te vinden. Vaak zal de onderzoeker eerst de inventaris moeten doornemen. Soms helpt het toeval ook een handje. Zo moest ik een tijdje geleden een dossier uit het archief 1930-1989 tevoorschijn halen. In plaats van nr. 1845 pakte ik per ongeluk nr. 1854. Het was weliswaar niet wat ik zocht, maar bleek toch erg interessant. Het dossier ging namelijk over de openstelling van de rijksweg bewesten Oegstgeest, de oude rijksweg 4, de huidige A44. Omdat in het vorige nummer van ons tijdschrift *Over Oegstgeest* een stuk over de beruchte bocht bij het Groene Kerkje (Het Chauffeursgraf) had gestaan, waarin ook de komst van de rijksweg werd gememoreerd, was mijn belangstelling gewekt.

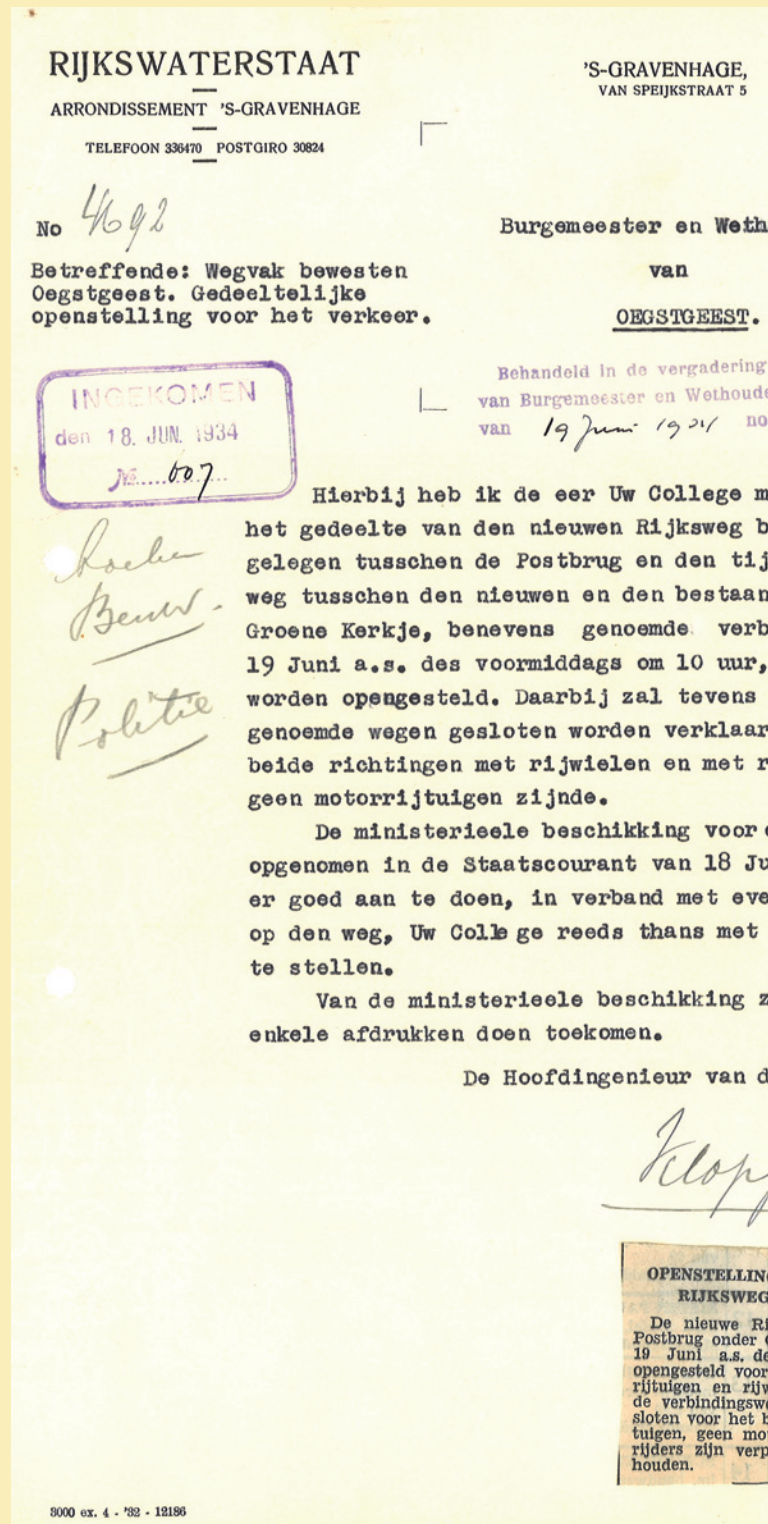
Uit de stukken in het dossier blijkt dat niet pas in 1939, zoals in het genoemde artikel staat, maar al jaren eerder het doorgaande verkeer niet meer langs het Groene Kerkje hoefde te rijden.

Op 19 juni 1934 werd namelijk 'het gedeelte van den nieuwen Rijksweg bewesten Oegstgeest, gelegen tusschen de Postbrug en den tijdelijken verbindingsweg tusschen den nieuwen en den bestaanden Rijksweg nabij het Groene Kerkje, benevens genoemde verbindingsweg, voor het verkeer... opengesteld' (afb. 1).

Op 14 oktober 1935 werd door Rijkswaterstaat aan burgemeester en wethouders meegedeeld, dat 'is voorgesteld om de hoofdrijbaan van den nieuwen Rijksweg bewesten Oegstgeest, voor zooveel nog niet voor verkeer opengesteld, benevens de beide verbindingswegen tusschen den Rijnzichtweg en den nieuwen Rijksweg, op vrijdag 18 October a.s. des voormiddags om 10 uur voor het verkeer open te stellen' (afb. 2).

De Oegstgeester Courant van vrijdag 18 oktober 1935 maakt ondubbelzinnig duidelijk om welk weggedeelte het gaat: 'Hedenmorgen te 10 uur is de nieuwe rijksweg van de Drie Witte palen naar het Oegstgeester Kanaal officieel in gebruik genomen. Hierbij waren tegen woordig het voltallige college van B&W zoomede de gemeentesecretaris en de gemeenteopzichter'.

Uit de archiefstukken blijkt dat Het Chauffeursgraf gelukkig al ruim vier jaar eerder dan vermeld 'geruimd' is.

Afb. 1

16 Juni 1934.

AAN
ouders

ede te deelen, dat
ewesten Oegstgeest,
delijken verbindings-
den Rijksweg nabij het
indingsweg, op Dinsdag
voor het verkeer zal
de hoofdrijbaan van
d voor het berijden in
rij- of voertuigen,

en en ander zal worden
ni a.s., doch ik meen
ntueel politie-toezicht
een en ander in kennis

al ik U te zijner tijd

en Rijkswaterstaat,

neel

de command.
G GEDEELTE NIEUWE
TE OEGSTGEEST.
ijksweg Groene Kerkje-
Oegstgeest wordt Dinsdag
s voormiddags te 10 uur
het verkeer met motor-
ielen. De hoofdbaan en
eg blijven voorloopig ge-
erijden met rij- en voer-
torrijtuigen zijnde. Wiel-
licht de rijwielpaden te

RIJKSWATERSTAAT

ARRONDISSEMENT 'S-GRAVENHAGE
TELEFOON 336470 — POSTGIRO 30824

'S-GRAVENHAGE, 14 October 1935.
VAN SPEJKSTRAAT 5.

No. *1937*

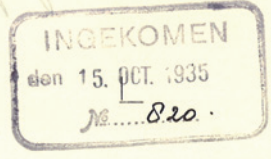
Betreffende: wegvak bewesten
Oegstgeest. Openstelling voor
het verkeer.

Burgemeester en Wethouders

van

OEGSTGEEST

*Bevel
Bev. W.*

Hierbij heb ik de eer Uw College mede te deelen, dat den Minister van Waterstaat is voorgesteld ^{om} de hoofdrijbaan van den nieuwen Rijksweg bewesten Oegstgeest, voor zooveel nog niet voor het verkeer opengesteld, benevens de beide verbindingswegen tusschen den Rijnzichtweg en den nieuwen Rijksweg, op Vrijdag 18 October a.s. des voormiddags om 10 uur voor het verkeer open te stellen. (*Witte palen*)

Het rijwielverkeer zal van dit tijdstip af op het gedeelte van den nieuwen weg tusschen de Postbrug en het Rijnzichtviaduct kunnen worden toegelaten.

Tusschen het Rijnzichtviaduct en de Witte Palen zijn de rijwielpaden nog niet geheel gereed, doch naar verwacht wordt zullen ook deze ongeveer een week na de openstelling van den weg in gebruik kunnen worden genomen.

De hoofdrijbaan van genoemde wegen zullen gesloten worden verklaard voor het berijden in beide richtingen met rijwielen en voor het verkeer met rij- en voertuigen, geen motorrijtuigen zijnde en met rij- en trekdieren en vee.

De tijdelijke verbindingsweg bij het Groene Kerkje zal op genoemd tijdstip voor het verkeer worden afgesloten.

Ik stel mij voor persoonlijk bij de openstelling aanwezig

te

8000 ex. - 9 - '82 - 12190

Afb. 2

Herinneringen aan de bouw van de Irenelaan 'Achter de Van Alkemadelaan hield de wereld op'

In de eerste jaargangen van dit tijdschrift verscheen een serie interviews met geboren en getogen Oegstgeestenaren. Prachtige gesprekken die onbekende stukjes geschiedenis van Oegstgeest verder invulden. Nu, 25 jaar later, wordt deze reeks weer opgepakt. In dit artikel een gesprek met mevrouw M.G. Boer, die herinneringen ophaalt aan de bouw van de Prinses Irenelaan. Ze woont er sinds 1958 en was een van de bewoners van het allereerste uur. De laan moest toen nog worden afgebouwd.

DOOR JOSÉ NIEKUS EN PASCALE VAN DER VORST

Achter de Van Alkemadelaan hield de wereld op. Hier lagen de weilanden en bollenvelden van de familie Lubbe, een van de burens (afb. 1). Mevrouw Boer weet nog goed dat de aannemer elke ochtend werd opgewacht door rijen vrouwen. "De een had een deur die klemde, de ander een scheur in het plafond, of een sleutel paste niet goed." Het was de tijd dat de schillenboer met paard en wagen langs kwam. Er kwamen ook winkeliers aan huis, zij herinnert zich in het bijzonder melkboer Joop de Wit. "Hij wist altijd precies wat er speelde. We noemden hem daarom gekscherend 'de ochtendkrant'."

VUILSTORTPLAATS

De vader van mevrouw Boer had voor haar een huis gekocht dat nog moest worden gebouwd. Het was het pand aan de Irenelaan dat in de plaats was gekomen van de

entree naar drie garages. Die zijn er nooit gekomen omdat de gemeente dat niet wilde. Op de plek van de entree kon toen een extra huis komen waarvan de tuin kleiner was dan die van de andere huizen. Toen de aannemer hoorde dat mevrouw Boer er met haar drie jonge kinderen in kwam wonen, tipte hij haar dat er een huis met een grotere tuin beschikbaar was. "Dat is mijn huis geworden", vertelt ze. "Het stuk grond waar de garages op zou komen, lag nog een tijdje braak. Op een gegeven moment stonden er oude wasmachines, mensen begonnen het te gebruiken als vuilstortplaats. Een buurman uit de Beatrixlaan heeft het toen gekocht en bij zijn tuin getrokken. Over de Beatrixlaan ging destijds het gerucht dat het op grond ligt die ooit van een varkensboer was. Sommige mensen wilden er niet wonen, omdat de aarde er zou stinken."

Afb. 1 Lage kassen met plantjes en bollenvelden achter boerderij Actaea van de familie Lubbe in het gebied tussen Hofdijk, Terweeweg en Marijkelaan, met zicht op de achterkant van huizen aan de Prinses Marijkelaan; de huizen achter de populieren staan aan de Marelaan, waar destijds de speeltuin 'Marijkehof' was, ca. 1957.

Afb. 2 Woningbouw in de Prinses Irenelaan, eindigend met de overgang naar de Prinses Beatrixlaan/Hofdijk, 1 juli 1958.

SPEELTUINVERENIGING

De Prinsessenbuurt had een eigen speeltuin aan de Marijkelaan. “Toen ik hier pas woonde, vond ik een uitnodiging in de brievenbus voor een vergadering van de speeltuinvereniging in het Koetshuis van Poelgeest. Ik wilde graag mensen uit de buurt leren kennen en ging erheen. Vervolgens bleek ik de enige die was gekomen. Het bestuur vroeg toen of ik secretaresse wilde worden waarop ik ‘ja’ heb gezegd. Het enige wat ik er niet leuk aan vond, was geld innen voor de vereniging. De contributie was misschien een paar gulden per jaar. Toch hadden mensen soms geen zin om te betalen en probeerden ze mij af te schepen. ‘Mijn kinderen maken er geen gebruik meer van’, zeiden ze dan. Waarop ik antwoordde: als u een abonnement hebt op de krant, maar u leest ‘m niet, dan moet u toch ook nog steeds betalen? Maar over het algemeen was de sfeer zeer goed en de buurtkinderen hadden zeker veel plezier van de speeltuin.”

WAJANGPOPPEN MAKEN

De speeltuin was voor de kleintjes en met de kinderen vanaf twaalf jaar maakte de vereniging uitstapjes naar musea. Dat deed mevrouw Boer samen met de penningmeesteres, mevrouw Van Torenburg. “Het zal een idee geweest zijn van onze voorzitter die voor het Museum voor Volkenkunde werkte. De kinderen zijn er regelmatig geweest voor een gamelanles, ze mochten er wajangpoppen maken of batikken. Andere keren namen we ze mee naar De Lakenhal. We gingen meestal met een groepje van tien kinderen, ik hield ze bij elkaar met mijn fluitje”, lacht ze.

EHBO-KOFFERTJE

Rondom de speeltuin stond een hek (afb. 4). “Een oud meneertje dat altijd bij het spoor had gewerkt, hield een

Prinsessenbuurt

Na de Tweede Wereldoorlog ging Nederland voortvarend van start met het herstel van de oorlogsschade. Woningbouw had prioriteit. Ook Oegstgeest liet zich niet onbetuigd. Om te beginnen werden nieuwbouwplannen van voor de oorlog alsnog uitgevoerd en zo ontstond de Prinsessenwijk. Het stuk Prinsessenbuurt waar mevrouw Boer woont, omvat de Prinses Marijkelaan, Beatrixlaan en Irenelaan. In 1955 begon de bouw van de huizen aan Marijkelaan, eind 1958 was de buurt klaar (afb. 3). De prijzen voor de nieuwe huizen lagen tussen de 30.000 en 40.000 gulden. (*Canon van Oegstgeest, Leidsch Dagblad*).

oogje in het zeil. Hij bewaakte de entree, repareerde de schommels of de wip en zorgde voor de kinderen als ze waren gevallen. Hij had een speciaal EHBO-koffertje. Soms hielden we feesten. Dat maakten we bekend via stencils die we huis-aan-huis verspreidden. Op grote vellen maakte ik mooie tekeningen en die hingen we op bij de speeltuin om het aan te kondigen. We vroegen de kinderen een kroes mee te nemen die we dan vulden met limonade.”

Na een paar jaar ging het hek kapot. De vereniging kon de reparaties niet betalen. De gemeente heeft de omheining uiteindelijk gesloopt en de speeltuin overgenomen. De sociale contacten bleven. Mevrouw Boer zag de kennissen van de oude vereniging nog regelmatig op feestjes en barbecues in de Prinsessenbuurt. Dit jaar woont zij alweer 54 jaar – en nog steeds met veel plezier – in haar huis aan de Irenelaan.

Afb. 3 Prinses Irenelaan, 1 november 1958.

Speeltuinvereniging Marijkehof

Op 2 juni 1951 opende burgemeester Du Boeuff de speeltuin aan de Marijkelaan (afb. 4). Een hele gebeurtenis met een kinderoptocht met muziek en een versierde wagen. Kinderen van zustervereniging Rhijngeest voerden volksdansjes op. Vereniging Marijkehof hoorde net als Rhijngeest bij een grotere vereniging. De voorzitter daarvan, F. Noest, zei tijdens de speeltuinopening: "Beloof (...) dat jullie er zuinig op zult zijn, geen vernieling of baldadigheid, dat siert niet, vooral geen jongeren" (*Oegstgeester Courant*, 8 juni 1951).

Afb. 4 Prinses Marijkelaan; Marelaan; officiële opening van de speeltuin 'Marijkehof' aan de Marelaan, nu aan de Prinses Marijkelaan, 2 juni 1951.

Mondelinge geschiedenis

Vroeger, in onze tijd, toen ik nog ... Iedereen kent wel een aantal verhalen uit het recente of minder recente verleden, die bij gelegenheid te berde worden gebracht. Grootvader kon boeiend vertellen over de mobilisatie en de bevrijding. Moeder vertelt nog wel eens over de oude nonnenschool. Dit artikel is de eerste in de nieuwe reeks 'Mondelinge geschiedschrijving'. Mondelinge geschiedenis of 'oral history' zijn gebruikelijke begrippen voor onderzoek naar het verleden op basis van mondelinge overlevering. Daarbij gaat het om verzamelen en vastleggen van individuele herinneringen via vraaggesprekken. Deze verhalen kunnen ons veel leren over de betekenis die door bepaalde groepen mensen aan

bepaalde gebeurtenissen werd toegekend. Deze sociale dimensie van de individuele of collectieve herinnering is dankzij van de mondelinge geschiedenis een belangrijk element geworden in de hedendaagse historiografie. In die zin is deze nieuwe reeks verhalen ook een belangrijke bron voor wat leefde en leeft in en om Oegstgeest.

Wilt u reageren op dit artikel? Of heeft u zelf een verhaal te vertellen over het Oegstgeest van lang geleden? Laat het ons weten. Ook zoeken we leden die het leuk vinden om interviews met oudere Oegstgeestenaren te houden. Geïnteresseerd? Stuur dan een mail naar redactie@oudoegstgeest.nl

Grote Oegstgeester Geschiedenis Quiz

In het kader van het lustrumjaar organiseerde de Vereniging Oud Oegstgeest op 27 oktober de Grote Oegstgeester Geschiedenis Quiz. Ruim 260 deelnemers en toeschouwers toetsten hun kennis. Arie Stierman, Bernard Heemskerk en Sylvia Braat werden respectievelijk derde, tweede en eerste. Hieronder hebben wij de quiz in vereenvoudigde vorm opgenomen voor hen die niet aanwezig konden zijn, maar wel graag hun kennis van de Oegstgeester geschiedenis willen testen. De foto's, filmpjes en humoristische inleidingen en antwoorden van de presentatoren 'Peter van Almonde' en 'Carla, vrouwe van Poelgeest' kunnen we helaas niet in onderstaande quiz opnemen, maar gaat u er maar van uit dat het een bijzonder geanimeerde avond was.

De antwoorden vindt u op blz. 24.

- Op 5 oktober 1979 werd mr. Sjoerd Scheenstra geïnstalleerd als burgemeester van Oegstgeest. Wie was de voorganger van burgemeester Scheenstra?
 - burgemeester Du Boeuff
 - burgemeester Van Eysinga
 - burgemeester Van Griethuijsen
 - burgemeester Baumann
- In 1816 kreeg de gemeente Oegst- en Poelgeest een gemeentewapen voorzien van een kruis met breed uitlopende armen. Bijna een eeuw lang was het in gebruik. Toen men er achter kwam dat dit wapen heraldisch gezien niet juist was, werd in 1904 een aangepast gemeentewapen toegekend. Het 'heraldisch onjuiste' kruis is daarin veranderd in een ankerkruis. Heeft het wapen van de gemeente:
 - een rood kruis op een goudkleurig veld
 - een goudkleurig kruis op een rood veld
 - een rood kruis op een zilverkleurig veld
 - een zilverkleurig kruis op een rood veld

- Een van de Oegstgeester auteurs beschrijft hoe hij jaren geleden

uit een kasteel in Oegstgeest twee sfinxen heeft weggenomen. Hij noemde die 'tillenbeesten'. Wie heeft de 'tillenbeesten' zoek gemaakt?

- Jan Wolkers
 - Hans Ulrich
 - J.B. Charles
 - Leonhard Huizinga
- Wanneer werd het Oegstgeester Kanaal gegraven?
 - in 1657
 - in 1777
 - in 1840
 - in 1899
 - Het huidige gemeentehuis heette van 1949 tot 1998 de Jelgersmakliniek. Wat was Gerbrand Jelgersma van beroep? Was hij
 - hoogleraar psychologie
 - gevangenisdirecteur
 - hoogleraar psychiatrie
 - tekenleraar
 - Welke beroemde tuinarchitect heeft het nog herkenbare 'wandelbos' in het Bos van Wijckerslooth ontworpen? Was dat
 - Leo van der Putten
 - K.C. van Nes
 - Mien Ruys
 - J.D. Zocher Sr.

- Vroeger kon je met de tram vanuit Leiden naar Katwijk-Noordwijk en naar Haarlem. Beide lijnen liepen door Oegstgeest. De vroegere tramhalte 'De Pen' lag op de hoek van de Terweeweg en de Geversstraat. Waar komt deze naam vandaan?

- hier heeft in de 17^e/18^e eeuw het Pennemakershuisje gestaan
- hier stond een winkel in kantoorartikelen
- hier woonde de tekenaar en schilder Menso Kamerlingh Onnes
- hier lag in de 17^e eeuw de herberg 'In den vergulden Pen'

- De gemeenteschool, waarin nu sportschool Rob van der Hoorn is gevestigd, heeft ook dienst gedaan als:
 - muziekschool
 - bejaardentehuis
 - politiebureau
 - ambulancepost

Welke pijler staat aan het begin van de Oranjelaan?

Foto a.
Foto b.
Foto c.
Foto d.

10. Jan Wolkers is in 1925 in Oegstgeest geboren en heeft hier ook zijn jeugd doorgebracht. Waar zat Jan Wolkers op school?
- op de Openbare Lagere School aan de Terweeweg
 - op de Openbare Lagere School aan de Hoge Morsweg
 - op de Christelijke Lagere School aan de Hoge Morsweg
 - op de Hervormde Lagere School aan de Endegeesterstraatweg.
11. In Oegstgeest liggen twaalf schrijverstegels. Noem vier van de daarop afgebeelde schrijvers.
- Jacqueline Zirkzee, Frederic Bastet, Jan Wolkers, Frits Hotz
 - Martha Heesen, Frits Hotz, Frederic Bastet, Jan Wolkers
 - Frederic Bastet, Hans Ulrich, Frits Hotz, Jan Wolkers
 - Henk Wesseling, Frederic Bastet, Jan Wolkers, Frits Hotz
12. Sinds Oegstgeest zich ontwikkelde tot villadorp is er een aantal befaamde architecten aan het werk geweest. Wie was de architect van het gemeentehuis aan het Wilhelminapark?
- A. Th. Kraan
 - W. Fontein
 - F.B. Jantzen
 - H.J. Jesse
13. Hoeveel inwoners had Oegstgeest rond 1800?
- 850
 - 1250
 - 1750
 - 2250
14. Welke Oegstgeester wetenschapper heeft een Nobelprijs ontvangen?
- Willem Einthoven
 - Jan Hendrik Oort
 - Rudolph Pabus Cleveringa
 - Menso Kamerlingh Onnes

15. Boven in de katholieke Willibrordkerk hangen drie klokken. Hoe heten deze klokken?
- Willibrordus, Laurentius en Maria
 - Willibrordus, Petrus en Maria
 - Willibrordus, Petrus en Bonifacius
 - Willibrordus, Petrus en Laurentius

16. Wat voor winkel was er in Huize De Olmen gevestigd?
- een slagerij
 - een drogisterij
 - een bakkerij
 - een garen- en bandwinkel
17. Welke Oegstgeester schrijvers hebben de P.C. Hooftprijs ontvangen?
- Jan Wolkers en Frits Hotz
 - Frederic Bastet en Johan Huizinga
 - Johan Huizinga en Jan Wolkers
 - Frederic Bastet en Frits Hotz
18. Wanneer werd begonnen met de bouw van de Gruneriebuurt? Was dat circa
- 1930
 - 1940
 - 1950
 - 1960

19. De Sportmanstraat is genoemd naar:
- wethouder Sportman
 - burgemeester Sportman
 - sportvereniging De Sportman
 - voorzitter van de woningbouwvereniging Sportman

20. Oegstgeest is rijk aan basisscholen. Sommige hebben of hadden namen die kinderen aanspreken: De Vogels, De Springplank, De Kring. Eén heeft een

naam die kinderen nauwelijks kunnen uitspreken: de Gevers-Deutz-Terweeschool. Het samengaan van kleuter- en lager onderwijs in 1985 is hiervan de oorzaak: de lagere Terweeschool ging toen samen met de Gevers-Deutzkleuterschool. In welk jaar werd deze gesticht?

- 1850
- 1875
- 1900
- 1925

21. In 1925 werd de woningbouwvereniging Buitenlust opgericht. In de statuten stond dat men bouwde 'voor personen die behoren tot de arbeidende klasse of met deze naar het oordeel van het bestuur gelijk te stellen particulieren'. De eerste huizen in de buurt Buitenlust werden vooral gebouwd voor personeel van:
- de veiling Flora
 - de steenfabriek van De Ridder
 - de dakpannenfabriek van Van Sillevoldt
 - de tramwegmaatschappij NZH

22. De Oegstgeester schrijver F.B. Hotz genoot gedurende zijn leven ook nog landelijke bekendheid
- als tekenaar
 - als musicus
 - als schilder
 - als bibliothecaris

23. In 1850 bij de invoering van de Gemeentewet kregen alle gemeentes de mogelijkheid een standaard-ambtsketen voor de burgemeester te bestellen. De ambtsketen die voor Oegstgeest werd ontworpen, is bepaald niet standaard. Wellicht herkent u op het plaatje een aantal echte Oegst-

geester elementen: het ankerkruis, de wapens van vroegere ambachtsheren en de letters O en W. Noem vier burgemeesters van Oegstgeest:

- Van Wijkerslooth; Den Boef; Kemperman; Gruithuijsen
- Van Wijkerslooth; Gevers; Van Gerrevink; Terwee
- Scheenstra; Gevers; Van Gerrevink; Terwee
- Den Boef; Gevers; Van Gerrevink; Terwee

24. Huize Veldzigt ligt aan de Rhijngeesterstraatweg, vlak bij de afslag naar de Schoutenburgstraat. Het huis werd in de tweede helft van de 18^e eeuw gebouwd. Daniël Wyttenbach heeft er gewoond, evenals burgemeester Jacob Willem de Malnoë van Noort. Het is geruime tijd in gebruik geweest als:

- bejaardentehuis
- huisartsenpraktijk
- kloosterschool
- hervormde pastorie

25. Boven de voordeur van kasteel Oud-Poelgeest is dit wapenschild aangebracht. Op de blauwe balken staan drie vogels afgebeeld. Het zijn:

- gekortwiekte adelaars
- vreemde eenden
- broedende ooievaars
- exotische papegaaien

26. Wil je vanuit de De Kempenaerstraat snel richting Endegeest, dan vormt de Endegeesterlaan, langs de bloemenkiosk van Corinda, de kortste weg. Wat was de oude benaming van de Endegeesterlaan?

- Lage Voort
- Oude Voort
- Hoge Voort
- Lange Voort

27. Twee korte passages uit een boek. 'Ik trok m'n jas aan en stapte knarsend op het grindpad van de achtertuin. Daar was niemand. In de poort tussen het huis en de grote garage van Rooyakkers en Kamsteeg zag ik de twee meisjes gehurkt zitten werken met een stok aan de korrelige kalkstenen garagemuur. Ze legden een geheimzinnige vinger op de lippen en wenkten me...'. Het tweede fragment: 'We bekeken kleine villa's in aanbouw. 'Idiot,' zei moeder, 'die pannendaken tot bijna op de grond, alleen voor het mooi!' Met haar rechtstandige geest verfoeide ze de romantiek; de tijd zou haar spoedig gelijk geven: het waren de laatste huizen onder invloed van de Amsterdamse School in ons dorp...'. Wie heeft bovenstaande passages geschreven:

- Jan Wolkers
- Maarten 't Hart
- Onno Blom
- Frits Hotz

28. De rijwielhandel aan de Geversstraat is gevestigd in een voormalig

- makelaarskantoor
- bankgebouw
- postkantoor
- notariskantoor

29. Er zijn nogal wat mensen die denken dat de naam 'Curium' is afgeleid van het Latijnse woord cura dat zorg betekent. Niets is minder waar. Het huidige Curium is de opvolger van de paedologische kinderkliniek Curium die gevestigd was in Huize Curium aan de Rhijngeesterstraatweg tegenover de katholieke kerk. En Huize Curium was genoemd naar het bisdom waarvan monseigneur Van Wijkerslooth bisschop was. Waar ligt het eigenlijke Curium?

- op Cyprus
- op Kreta
- op Rhodos
- in Turkije

30. Welke operazangeres heeft in Oegstgeest gewoond:

- Gré Brouwenstijn
- Maartje Offers
- Elly Ameling
- Cristina Deutekom

31. Tot in de verre omgeving is onze De Kempenaerstraat bekend. De meeste mensen in Oegstgeest weten wel dat deze straat naar een burgemeester is genoemd. Ooit luidde de straatnaam voluit Burgemeester De Kempenaerstraat. Hoeveel jaar is Jacob Mattheus de Kempenaer burgemeester van Oegstgeest geweest?

- minder dan vijf jaar
- zeven en een half jaar
- bijna tien jaar
- meer dan vijftien jaar

32. Oegstgeest zou zich in de loop van de 20^e eeuw steeds verder noordwaarts uitbreiden. Lang bleef het Oegstgeester Kanaal de noordgrens van de bebouwing vormen,

maar uiteindelijk werd toch de sprong over het kanaal gemaakt. Wanneer werden de eerste huizen van de nieuwe wijk Haaswijk gebouwd?

- a. 1960
- b. 1970
- c. 1980
- d. 1990

33. Wanneer reed de allerlaatste tram door Oegstgeest?

- a. in 1955
- b. in 1960
- c. in 1965
- d. in 1970

34. In Oegstgeest hebben in de loop der eeuwen meerdere kastelen gelegen. Zij hebben niet allemaal de tand des tijds weten te doorstaan. Noem vier Oegstgeester kastelen:

- a. Oud-Poelgeest, Rhijngeest, Endegeest, Oudenhof
- b. Oud-Poelgeest, Rhijngeest, Abtspoel, Oudenhof
- c. Paddenpoel, Abtspoel, Oudenhof, Endegeest
- d. Oud-Poelgeest, Abtspoel, Rhijngeest, Endegeest

35. In het oude raadhuis aan de Wijttenbachweg was ooit een winkel gevestigd. Wat was dat?

- a. een groentewinkel
- b. een melkhandel
- c. een dierenwinkel
- d. een slijterij

36. Op het kerkhof van het Groene Kerkje liggen omgekomen militairen uit:

- a. Nederland, Engeland, Verenigde Staten
- b. Duitsland, Engeland, Verenigde Staten
- c. Nederland, Engeland, Canada
- d. Frankrijk, Engeland, Canada

37. Waar in Oegstgeest heeft het gemeentehuis *nooit* gestaan?

- a. Rhijngeesterstraatweg
- b. Wijttenbachweg
- c. Wilhelminapark
- d. Terweeweg

38. Jan van der Heyden was aan het eind van de 17^e/ begin 18^e eeuw een beroemd man. Hij maakte prachtige schilderijen en deed de ene uitvinding na de andere. Zelfs in Oegstgeest had men van hem gehoord. Het ambachtsbestuur besloot dan ook een grote aankoop bij deze vermaarde Amsterdammer te doen. Wat schafte het ambacht Oegstgeest in 1719 aan bij de beroemde Amsterdamse schilder, ontwerper en uitvinder Jan van der Heyden?

- a. een straatlantaarn
- b. een schilderij
- c. een brandspuit
- d. een moddermolen.

Op het plaatje ziet u gebouwen die inmiddels zijn gesloopt. In het verleden ging dat soms heel makkelijk, zonder inspraak, zonder monumentenbeleid.

Tegenwoordig is dat wel anders. De Vereniging Oud Oegstgeest is een serieuze gesprekspartner van de gemeente bij dergelijke aangelegenheden. Het 25-jarig jubileum van de Vereniging Oud Oegstgeest is de directe aanleiding voor deze Geschiedenis Quiz. Wat was de directe aanleiding tot de oprichting van de Vereniging Oud Oegstgeest?

- a. de sloop van het hoofdgebouw van Endegeest
- b. de sloop van huize Curium
- c. de sloop van boerderij Groenhoven
- d. de sloop van de villa's Helena en Gerarda aan de Leidsestraatweg.

Antwoorden

1 b: Het was burgemeester Van Eysinga. Jonkheer Tjalling Aedo Johan van Eysinga was burgemeester van Oegstgeest van 1968 tot 1979.

2 a: Een rood kruis op een goudkleurig veld.

3 a: Jan Wolkers beschrijft in twee boeken hoe hij in het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog op een schoorsteenmantel in kasteel Oud-Poelgeest twee marmeren 'tillenbeesten' vond. Hij nam ze mee; één heeft hij er later weer verloren.

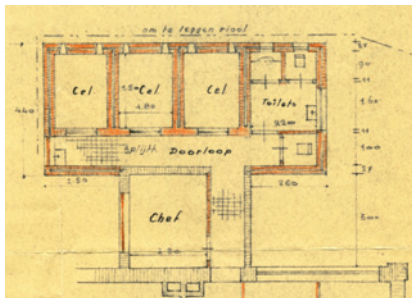
4 c: Het Kanaal is gegraven in 1840. Het maakte deel uit van de werken die nodig waren voor de droogmaking van het Haarlemmermeer. Directe aanleiding voor die droogmaking was een overstroming in het jaar 1836 waarbij het water van het Haarlemmermeer tot aan de poorten van Leiden werd opgestuwd. Het graven van het Kanaal was een enorm karwei, al scheelde het wel dat hier voorheen de Vliet al lag. Deze kon worden 'vergraven' tot kanaal.

5 c: Onder zijn leiding werd tussen 1901 en 1903 een speciaal sanatorium voor zenuwlijders gebouwd. Het kreeg de naam sanatorium 'Rhijngeest'. Toen het in 1949 een universitaire kliniek werd, werd de naam veranderd in 'Jelgersmakliniek'. Sinds het in 1998 gemeentehuis werd, heet het gebouw weer 'Rhijngeest'.

6 d: Johan David Zocher Sr. heeft dit ontwerp rond 1806 gemaakt. Eigenaresse van de buitenplaats Duizigt, waar het bos deel van uitmaakte, was toen Cypriana

Anna Margaretha van Royen. Zij moet de opdrachtgeefster zijn geweest. De andere tuinarchitecten zijn Leo van der Putten die de tuin bij de Beukenhof aanlegde; K. van Nes die het ontwerp maakte voor de Leidse Hout; en Mien Ruys die het Hofbrouckerpark ontwierp.

- 7 a:** Een herberg 'In den vergulden Pen' heeft nooit bestaan en een winkel in kantoorartikelen lag hier al evenmin. De familie Kamerlingh Onnes heeft inderdaad tot 1936 in het grote pand op de hoek gewoond. En Menso Kamerlingh Onnes tekende en schilderde. Maar de naam De Pen is toch echt afgeleid van het pennemakershuisje dat eerder op deze plek heeft gestaan.
- 8 c:** Van 1949 tot 1969 was hier het politiebureau gevestigd. Bovenin dit plaatje ziet u de drie cellen waar arrestanten konden worden vastgezet.

- 9 b:** Pijler a. is van D'Hooge Boom aan de Louise de Colignylaan; Pijler b. staat aan het begin van de Oranjelaan; Pijler c. staat aan het begin van de Nassaulaan en Pijler d. markeert de toegang naar het gemeentehuis aan de Rhijngeesterstraatweg.
- 10 d:** Jan Wolkers zat op de Hervormde Lagere School aan de Endegeesterstraatweg, die vanaf 1950 Julianaschool werd genoemd.
- 11** Dit is een positieve instinker. Alle antwoorden zijn namelijk goed.
- 12 d:** Hendrik Johannes Jesse heeft het oude gemeentehuis in het Wilhelminapark en veel andere woningen en gebouwen in Oegstgeest ontworpen. De twee villa's aan de Geversstraat aan weers-

zijden van de Prins Hendriklaan zijn daar voorbeelden van.

- 13 a:** Oegstgeest had rond 1800 dan wel een groot grondgebied, maar er waren maar een paar bewoonde kernen. Pas aan het eind van de 19^e eeuw en vooral aan het begin van de 20^e eeuw, toen Oegstgeest zich tot forensenplaats ontwikkelde, begon het bevolkingsaantal explosief te stijgen.
- 14 a:** Willem Einthoven woonde aan de Rijnsburgerweg, toen deze nog in Oegstgeest lag. Hij ontwierp de zogeheten snaargalvanometer. Dat is een instrument waarmee het electrocardiogram werd ontwikkeld. Daarvoor ontving hij in 1924 de Nobelprijs.
- 15 d:** Het zijn namelijk de namen van de schutpatronen van Oegstgeest (Willibrordus), Leiden (Petrus) en Rijnsburg (Laurentius).
- 16 c:** bakkerij Hoogeveen. Misschien hadden sommigen van u houvast aan de fikse schoorsteen die in 1915 achter het pand was neergezet. Alleen een bakkerij heeft zo'n schoorsteen nodig. De schoorsteen is in de jaren '80 afgebroken.
- 17 d:** De P.C. Hooftprijs wordt jaarlijks afwisselend toegekend voor proza, essayistiek en poëzie. Frederic Bastet kreeg de prijs in 2005, Frits Hotz in 1998. Eigenlijk is aan Jan Wolkers in 1989 ook een P.C. Hooftprijs toegekend, maar hij heeft geweigerd de prijs in ontvangst te nemen, omdat hij geen vertrouwen had in de wijze waarop de toekenning van dit soort prijzen tot stand kwam. Zo vond hij dat de prijs op z'n minst eerst aan Marten Toonder gegeven had moeten worden omdat Toonder ingrijpend de Neder-

landse taal heeft beïnvloed.

- 18 c:** De Gruneriebuurt werd rond 1950 speciaal gebouwd met het oog op de komst van de vele gepatrieerden uit voormalig Nederlands-Indië.
- 19 c:** Sportvereniging De Sportman ging in 1918 samen met Ajax en vormde sindsdien de Ajax Sportman Combinatie, beter bekend als ASC.
- 20 b:** De bewaarschool was in 1875 gesticht door het echtpaar Gevers van Endegeest-Deutz van Assendelft. De kleuterschool was van begin af aan gevestigd in het gebouw aan de Deutzstraat, na 1985 werd dit de Julianaspeelzaal en nu is er een kinderdagverblijf.
- 21 d:** Het personeel van de tramwegmaatschappij had behoefte aan behoorlijke woningen in de buurt van het werk. De eerste grond werd door de woningbouwvereniging gekocht van de NZH. De trammensen hadden de woningen liever in het centrum van Oegstgeest gezien, maar het gemeentebestuur wilde deze zogeheten volksbuurt liever niet in het zicht hebben. Zo kwam Buitenlust aan de rand van Oegstgeest terecht.
- 22 b:** Hotz was een befaamd trombonist, befaamd om zijn 'fluwelen klank'. Hij speelde oude jazz, onder meer in de Haagse 'Dixieland Pipers' en 'The New Orleans Seven'.
- 23 c:** De andere antwoorden bevatten allemaal een of meer personen die geen burgemeester waren. Wie antwoord a. heeft ingevuld heeft de poedelprijs gewonnen: deze mannen waren geen van allen burgemeester.
- 24 d:** Het huis heeft gediend als hervormde pastorie van 1883 tot 1946.
- 25 a:** Het zijn gekortwielde adelaars. In de heraldiek staan 'geknotte' of gekortwielde adelaars bekend als leeuweriken, wat in de loop der eeuwen voor veel verwarring heeft gezorgd.
- 26 c:** Tot 1914 heette de Endegeesterlaan de Hoge Voort. De Lage Voort

was de oude benaming voor de De Kempenaerstraat. De Lange Voort is een fantasienaam, gebaseerd op deze twee oude straatnamen. Een Oude Voort hebben we hier nooit gehad.

- 27 d:** Het is een passage uit het verhaal 'Breekbare Uren' uit de bundel 'Proefspel' van Frits Hotz. Hotz beschrijft in dit verhaal een bezoek aan zijn grootouders op eerste Kerstdag 1931. Hij was toen bijna 10 jaar oud. Grootvader en grootmoeder woonden aan de Geversstraat naast de garage van Rooyakkers en Kamsteeg. Om het hoekje in de Deutzstraat woonde de toen 6-jarige Jan Wolkers.
- 28 b:** Hier was geruime tijd een ABN-vestiging. Daarvoor was het pand eigendom van de Twentse Bank. Ook is hier nog enige tijd een Thais restaurant geweest, Xi-Lei-Gong geheten
- 29 a:** Curium ligt op Cyprus. Monseigneur Van Wijkerslooth was namelijk bisschop 'in partibus infidelium', in de gebieden der ongelovigen.
- 30 b:** Maartje Offers heeft in Oegstgeest gewoond. Zij woonde aan de Julianalaan, later aan de Endegeesterstraatweg. Zij was geboren in 1892. Maartje Offers schitterde onder meer in de rol van Dalila in *Samson et Dalila* van Saint-Saëns, die in de Parijse Opera onder haar publiek zat en haar complimenteerde. Arturo Toscanini contrac-

teerde haar voor de Scala in Milaan. Zij was daarmee de eerste Nederlandse zangeres die optrad in deze opera. Tijdens de Tweede Wereldoorlog weigerde zij lid te worden van de Kultuurkamer. Dit betekende het einde van haar carrière. Zij overleed in 1944, doordat er tijdens de oorlog voor haar suikerziekte geen medicijnen meer te krijgen waren.

- 31 a:** De Kempenaer is burgemeester van Oegstgeest geweest van 1 juli 1895 tot zijn overlijden op 23 januari 1900. Dus nog geen vijf jaar.
- 32 c:** Op deze foto uit 1980 ziet u de eerste huizen in Haaswijk verrijzen. De foto die u hiervoor zag dateerde van een jaar eerder. Toen was men net met de eerste grondwerkzaamheden begonnen.

- 33 b:** Om precies te zijn op 7 oktober 1960. De NZH verving het trambedrijf door bussen. De lijnen naar Katwijk en Noordwijk en de stadstram zouden eigenlijk op 8 oktober worden opgeheven, maar om dramatische taferelen bij het afscheid van de geliefde blauwe trams te voorkomen, werden deze al de avond tevoren uit de dienst genomen. De beduusde passagiers

moesten hun rit per autobus vervolgen.

- 34 c:** Alle in de antwoorden genoemde namen zijn van een middeleeuws kasteel, behalve de naam 'Rhijngeest'. De villa Rhijngeest is pas in de 18^e eeuw ontstaan door een bestaande hofstede tot buitenhuis te verbouwen.
- 35 a:** De groentewinkel van Hoger-vorst.
- 36 c:** Er liggen Engelsen, Britten moet je eigenlijk zeggen want er is ook een Noord-Ier bij, Canadezen en Nederlanders. Amerikaanse soldaten zijn hier nooit begraven geweest. Duitsers wel, 87 of 88. Zij zijn in 1948 overgebracht naar hun eigen begraafplaats bij Venray.
- 37 d:** Er heeft nooit een gemeentehuis aan de Terweeweg gestaan.
- 38 c:** In 1719 werd de eerste brandspuit van Oegstgeest aangeschaft. In het 'Brandweerboek' dat binnenkort onder auspiciën van de Vereniging Oud Oegstgeest gaat verschijnen, kunt u er alles over lezen.
- 39 b:** De sloop van Huize Curium in 1978 wekte veel verontwaardiging. Dit had nooit mogen gebeuren. Oegstgeest moest waken over zijn waardevolle cultureel erfgoed. Een werkgroep werd opgericht. De kiem voor de Vereniging Oud Oegstgeest was gelegd!

Foto's Rogier de Glopper en Wil van Elk

Impressie van de Grote Oegstgeester Geschiedenis Quiz op 27 oktober 2012 in het Rijnlands Lyceum. Links: de teamwinnaars en presentatoren. V.l.n.r. boven: Jan Matze (Sociëteit De Harmonie), Els Timmers (Politiek), Bernard Heemskerk (Middenstand), Peter Sigmond, Harm Habing (Wetenschappers), Hester van Schie (Geboren en getogen Oegstgeestenaren), Arie Stierman (VOO-leden) en Niek van der Poel (combi VOO-leden en Oegstgeestenaren). Onder: Carla de Glopper, Sylvia Braat (VOO-bestuur) en Willemien Timmers (Journalisten en schrijvers).

Jan Verheul in Oegstgeest

In deze rubriek dit keer een gastschrijver, al jaren woonachtig in Vlaardingingen, maar nog steeds trouw lid van de VOO:

F. van Ooststroom. Hij is mede-auteur van het boek *Boerderijen in Zuid-Holland. Aquarellen van J. Verheul Dzn*, dat in 1989 verscheen.

DOOR FRITS VAN OOSTSTROOM

VERHEUL ALS ARCHITECT

Jan Verheul Dzn (afb. 1) was in zijn tijd een gewaardeerd architect. Hij werd in 1860 in Rotterdam geboren en ontving zijn opleiding aan de Rotterdamse Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen, gevolgd door enkele jaren studie aan de Polytechnische School in Delft (de voorloper van de huidige Technische Universiteit). Al op 24-jarige leeftijd won hij een prijsvraag met een ontwerp voor de nieuwe Grote Schouwburg aan de Aert van Nesstraat in Rotterdam (afb. 2). Met dit project vestigde hij zijn naam. De schouwburg is gebouwd in een Italiaanse Renaissancestijl. Tot omstreeks 1900 bleef Verheul werken in deze neostijl, maar schakelde toen over op de Jugendstil en werd een van de belangrijkste representanten van deze stroming in Nederland. Verheul leverde met de vele door hem ontworpen gebouwen een wezenlijke bijdrage aan het vooroorlogse gezicht van Rotterdam. Het bombardement van mei 1940 verwoestte echter een groot deel van zijn oeuvre in het centrum van de stad. Ook de Grote Schouwburg ging verloren. Een ander deel van zijn werken werd afgebroken

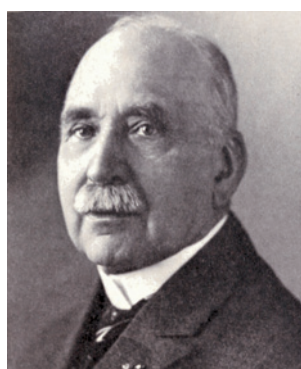
tijdens de sloopwoede van de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw.

Verheul was niet alleen actief als architect, hij had ook een groot aantal maatschappelijke functies. Zo was hij van 1902 tot 1935 lid van de Rotterdamse gemeenteraad. Hij beijverde zich vooral voor behoud van het stadsschoon en verzette zich tegen de oprukkende 'moderne' architectuur.

VERHEUL ALS AQUARELLIST

Waarschijnlijk omdat hij niet voldoende meeding met de ontwikkelingen in de architectuur kreeg hij in de jaren twintig steeds minder opdrachten.

In 1922 (hij was toen 62) begon hij met het aquarelleren van boerderijen in de omgeving van Rotterdam. Tot 1940 zou een reeks volgen van ongeveer 340 aquarellen. Hij streefde ernaar om een overzicht te maken van de verschillende boerderijtypen in de hele provincie. Hij wilde met zijn aquarellen vooral het publiek wijzen op de schoonheid van de landelijke bouwkunst, maar ook aandacht vragen voor het behoud daarvan. Bovendien had hij oog voor de documentaire waarde van zijn tekeningen.

Afb. 1 Jan Verheul Dzn (1860-1948).

Afb. 2 De Grote Schouwburg in Rotterdam. Naar ontwerp van Jan Verheul gebouwd in 1884-1887. Verwoest in mei 1940. Aquarel J. Verheul. Gemeentearchief Rotterdam.

Afb. 3 Boerderij de Kloosterschuur in Rijnsburg (bij de Noordwijkerweg). Afgebrand op 29 juli 1951. Aquarel J. Verheul, november 1927. Gemeentearchief Rotterdam.

Verheul maakte geen aquarellen van boerderijen in Oegstgeest, wel van boerderijen in bijvoorbeeld Voorschoten, Rijnsburg (afb. 3), Noordwijk en Sassenheim.

Bij het aquarelleren kreeg Verheul hulp van de jonge Leen Molendijk (1904-1978). Deze was vanaf 1922 op zijn kantoor werkzaam als bouwkundig tekenaar en werd door Verheul opgeleid in het aquarelleren. Samen trokken zij er te voet of op de fiets op uit om boerderijen te schetsen. Eén dag per week gingen zij met de auto van neef Dirk Verheul naar verderaf gelegen plaatsen. De aquarellen zijn gemaakt met behulp van schetsen, aantekeningen en foto's. Veel van de foto's zijn bewaard gebleven en bevestigen de nauwkeurigheid waarmee de aquarellen zijn gemaakt.

De aquarellen werden regelmatig tentoongesteld en gebruikt, onder anderen ter illustratie van acht boekjes die Verheul tussen 1932 en 1940 schreef over het landelijk schoon in de omgeving van Rotterdam. Uit deze boekjes blijkt de brede belangstelling van Verheul voor streekgeschiedenis. Niet alleen worden boerderijaquarellen afgebeeld maar ook aquarellen en tekeningen van dorpsgezichten en fraaie inrijhekken.

In 1930 verscheen een boekje met 36 boerderijaquarellen met beschrijvingen. Bij diverse gelegenheden liet Verheul weten dat het doen verschijnen van een uitgave met alle boerderijaquarellen zijn grote wens was. Bij zijn leven is dat er niet van gekomen. Pas in 1989, ruim veertig jaar na zijn overlijden, verscheen een boek met alle boerderijaquarellen.

INRIJHEKKEN

De twee boeken die Verheul in 1936 en 1940 het licht deed zien over *Merkwaardige oude inrijhekken* zijn groter en dikker dan het bescheiden boekje over boerderijen. Uit deze boeken, met 94 aquarellen en beschrijvingen, blijkt Verheuls tweede grote interesse, die voor inrijhekken, poortgebouwen en ingangspartijen van gebouwen. In het begin beperkt hij zich tot ingangspartijen en poorten van

Afb. 4 Het Leidsche hek aan de Haarlemmer Trekvaart. Aquarel J. Verheul, oktober 1930. Gemeentearchief Rotterdam.

boerderijen, maar vanaf 1929 verbreedt hij zijn blik naar ook andere inrijhekken. In totaal maakt hij in deze categorie een reeks van ruim 120 aquarellen, waaronder drie in Oegstgeest.

HET LEIDSCHHE HEK

In de handgeschreven catalogus die Verheul van zijn aquarellen samenstelde, heeft die van het tolhek volgnummer 270 (afb. 4). Als eigenaar van het hek wordt de gemeente Leiden genoemd en als tolgaarder P. Segaar (moet zijn P. Ciggaar).

De Haarlemmer Trekvaart werd in 1665 aangelegd en toen zal ook de tolgaarderswoning (Haarlemmertrekvaart 37) zijn gebouwd. Het bijbehorende tolhek dateert van 1701. Dat jaartal wordt, onder de wapens van Haarlem en Leiden, vermeld op de bakstenen pijlers. De pijlers hebben geprofileerde zandstenen afdekplaten en een afgeplatte, bolvormige bekroning met bladmotieven. Het bord links naast het hek, onder de lantaarn, vermeldt waarschijnlijk de toltarieven in die tijd: 'Automobielen 15 ct, motorfietsen 7,5 ct en vaartuigen 7,5 ct.' Voor het ijzeren hek staat wellicht tolgaarder Piet Ciggaar afgebeeld. Bij de restauratie van het tolhek in 2003 zijn de eenvoudige ijzeren hekvleugels en zijstukken vervangen door hogere, meer imposante.

INRIJHEK OUD-POELGEEST

Aquarel nummer 272 (afb. 5): 'Inrijhek met arduinstenen pijlers en zandstenen vazen van het kasteel genoemd Oud-Poelgeest te... Warmond' (ook hier vergist Verheul zich). Eigenaresse is mevrouw de weduwe Willink van Bennebroek te Bennebroek. Bouwjaar 1730 (de monumentenbeschrijving noemt ca. 1860).

Het huis Oud-Poelgeest is naar plannen van waarschijnlijk Erasmus den Otter in 1668 gebouwd voor Maria Catharina Sohier de Vermandois op de plaats van het middeleeuwse kasteel. G. Willink verwierf het huis in 1865. Zijn dochter, mevrouw Willink-Willink liet het verbouwen tot het huidige aanzicht. De tuinaanleg is gebaseerd op een 17^e-eeuwse hoofdstructuur en een 19^e-eeuwse parkaanleg. De

Afb. 5 Inrijhek van kasteel Oud-Poelgeest aan de Poelgeesterweg. Aquarel J. Verheul, oktober 1930. Gemeentearchief Rotterdam.

Afb. 6 Inrijhek van de vroegere buitenplaats de Hoogeboom aan de Louise de Colignylaan. Aquarel J. Verheul, oktober 1930. Gemeentearchief Rotterdam.

oprijlaan is omstreeks 1866 weer rechtgetrokken, na eerder een bocht te hebben gekregen. Het inrijhek heeft twee geblokte, natuurstenen pijlers, bekroond met een zandstenen vaas met koppen en guirlandes. De hekvleugels hebben gekrulde bovenliggers en sierlijk gebogen zijstukken.

INRIJHEK DE HOOGBOOM

Aquarel nummer 275 (afb. 6): 'Inrijhek met gemetselde hekpijlers van de oude buitenplaats d'Hoogen-Boom, aan den Wijtenbachweg te Oegstgeest. Eigendom van wijlen Prof. Daniël Wijtenbach, geboren 1747, overleden 1820'.

Buitenplaats de Hoogeboom komt als boerenwoning al voor op een kaart van 1550. De boerderij werd tot buitenplaats verbouwd en toen Wytenbach het huis kocht bestond het gebouw uit drie aaneengebouwde delen, elk met een eigen zadeldak, gelegen evenwijdig aan de Hofdijck. Voor het huis lag een plein met aan de westzijde het inrijhek. Wytenbach overleed in 1820, twee dagen na de dood van zijn hond. Beiden werden begraven op het voorplein van het huis. Na het overlijden van Wytenbachs echtgenote, Jeanette Gallien in 1830 werd de buitenplaats

onttakeld en het voorplein werd tot park gemaakt met daarin een zuil ter nagedachtenis aan Wytenbach. Halverwege de vorige eeuw werd de Lijtweg over een deel van het park aangelegd waardoor het laatste stukje van de Hofdijck bij de Louise de Colignylaan ging horen. Het inrijhek herinnert nog aan de buitenplaatsperiode. De bakstenen pijlers dateren van 1806, de zandstenen siervazen van omstreeks 1660.

Zo heeft Jan Verheul in 1930 drie van de vijf Oegstgeester hekken, die we nu als rijksmonumenten kennen, in aquarel vastgelegd. De andere twee rijksmonumenten zijn het hek van Rhijngeest uit het begin van de 20^e eeuw (Gemeentehuis, Rhijngeesterstraatweg 13) en het hek van de Pauluskerk uit 1930 (Warmonderweg 2). Verheul overleed in 1948, op 88-jarige leeftijd. De collectie aquarellen liet hij na aan de gemeente Rotterdam. Ze bevinden zich daar in het gemeentearchief.

In memoriam

DOOR SYLVIA BRAAT

Twee oud-leden van de afdeling Historie van de Vereniging Oud Oegstgeest zijn deze zomer kort na elkaar overleden: **Maria Fehmers-Schlatmann (5 mei 2012)** en **Wout Koppers (24 juli 2012)**.

Hoewel niet geboren in Oegstgeest, maar wel getogen, met een ijzeren geheugen en een geweldige kennis over het Oegstgeest uit hun jeugd, vormden Maria en Wout jarenlang een onmisbare vraagbaak voor de afdeling Historie van de VOO. Veel wisten ze te vertellen over mensen, gebouwen en gebeurtenissen van weleer en dan met name over het katholieke deel van Oegstgeest, want beiden waren van katholieke huize. Soms voerden zij ons met hun verhalen terug naar het 'verzuilde Nederland' van de jaren 50 of zelfs nog langer geleden.

Maria was vanaf het eerste uur betrokken bij de vereniging. Wout meldde zich na een oproep in ons periodiek van september 1990 als vrijwilliger bij de afdeling Onderzoek (de latere afdeling Historie).

Maria heeft aan allerhande onderzoek meegewerkt en schreef mee aan artikelen in de serie: 'Van Woonhuis tot..., Oegstgeest in heden en verleden', waarin de talloze veranderingen die Oegstgeest in de loop der tijden heeft ondergaan, nog eens duidelijk in beeld zijn gebracht. Aanvankelijk deed ze dit samen met Ineke Oele, maar in latere nummers van ons tijdschrift hebben Wout en Maria deze serie samen voortgezet.

Een van de eerste bijdragen van Wout waarop ik stuitte, was een vraaggesprek met Jan Hooymans van de Maria Hoeve, wat een boeiend artikel van Riet van Dort over de bollenteelt in Oegstgeest opleverde.

Vanaf 2005 moesten zowel Wout als Maria, in verband met hun afnemende gezondheid, het wat rustiger aan gaan doen. Wout heeft toen nog één artikel in de serie 'Burgemeesters van Oegstgeest' geschreven, namelijk over burgemeester De Malnoë van Noort.

Beiden bleven nog lang trouwe bezoekers aan vergaderingen en bijeenkomsten. Niet onvermeld mag blijven dat Maria zich jarenlang in het gemeentearchief heeft bezighouden met het catalogiseren van alle verschenen artikelen in een kaartstelsel, waarbij haar bibliothecaresse opleiding zeker van pas is gekomen. Ondanks het digitale tijdperk wordt hiervan nog steeds gretig gebruik gemaakt. 'De kaartjes van Maria', ze blijven efficiënt en snel te raadplegen door archivaris en bezoekers.

Wij zijn dankbaar dat wij zoveel jaren een beroep op Maria en Wout hebben kunnen doen en van hun kennis hebben mogen profiteren.

Lezersreacties

In het jubileumnummer van *Over Oegstgeest* van maart 2012 en al eerder in het nummer van april 2006 stond een artikel over het VOC-schip 'Oestgeest'.

De heer Jan Ruys stuurde de redactie een anekdote, gewijd aan dit schip, waarop hij in een boek van Herman Ketting, *Leven, werk en rebellie aan boord van Oost-Indievaarder* stuitte. In hoofdstuk 8 gaat het over rebellerende zeelieden, op thuisreis met hun VOC-schip; zij dachten dat zij aan de wal in de Republiek, ontslagen uit het dienstverband van de VOC, wel eigen rechter zouden kunnen spelen en zij bedreigden hun superieuren daarmee.

'Het incident deed zich... [voor] in het begin van de achttiende eeuw. De bewuste schipper was Jacob Regenboogh. Hij was in 1702 voor het eerst als schipper met de hekboot Oegstgeest huiswaarts gekeerd en waarschijnlijk waren er op deze thuisreis conflicten geweest. Het is namelijk bekend dat, eenmaal in Amsterdam, kwartiermeester Pieter Hendriks Koetsier en nog drie andere zeelieden Regenbooghs spoor volgden. Zij vonden dat Regenboogh een 'schelm' was en volgens hen 'd'eer niet hebbe dat hij de Compagnie sal dienen'. Toen de kornuiten zich verzameld hadden, trokken zij om met Regenboogh af te rekenen eerst naar diens huis. Niemand thuis treffend, stapten zij verder op naar de Rozengracht, waar Regenbooghs zuster, Elisabeth Wachtendonk, woonde. Hier bonkten zij luidruchtig op de deur en vroegen ze aan Elisabeth waar Regenboogh was. Elisabeth, die in haar angst in plaats van vier wel zeven zeelieden zag, stuurde ze door naar het schip Hollandia. Daar aangekomen was Regenboogh opnieuw vertrokken.'

Uiteindelijk, zo gaat het verhaal verder, troffen ze Regenboogh aan in herberg de 'Bracke Gront' en haalden de vier zeelieden hun gram voor het volgens hen aangedaan onrecht. Ze rukten Regenbooghs pruik en wandelstok af en namen die als trofeeën mee. Of ze ooit nog voet op de 'Oestgeest' hebben gezet blijft onvermeld.

Van de heer E.J. Veldhuyzen ontvingen we een reactie op het artikel 'Het Chauffeursgraf' in *Over Oegstgeest*, mei 2012. Hij schrijft: in betreffend artikel staat dat de al geplaatste palen van het viaduct over de tramlijn naar Wassenaar zijn blijven bestaan, en dat met die palen als skelet de voetbalclub Docos zijn kantine heeft gebouwd. Dat is volgens mij niet juist!

Vóór de Tweede Wereldoorlog was er een ander wegenplan rondom het ontmoetingspunt van de Lage Morsweg en de Haagsestraatweg (toentertijd Rijksweg 4) dan van wat er nu tot stand gekomen is. Voor dit voormalige plan waren twee viaducten gepland. Eén ervan was voor de oorlog klaar gekomen, van de ander waren alleen maar de fundering en de kolommen klaar gekomen. De Gele Tram, die vanaf Posthof (kruispunt Rijnsburgerweg/Wassenaarseweg) door het open veld alleen een eigen vrije baan had (zonder naastgelegen wegen) en bij de Lage Morsweg een tramhalte had, reed tussen de middelste doorgang, tussen de

kolommen door, van het toen niet klaargekomen viaduct. Wel was de bovenleiding van de trambaan al omlaag gebracht om daaroverheen te zijner tijd een wegdek aan te brengen, dat er nooit gekomen is. Grondwerken, zoals aarden opritten en dergelijke, waren nog niet verricht. Zodoende stonden er toentertijd twee bouwsels in het open veld: een niet afgebouwd viaduct en een volledig klaargekomen viaduct met wegdek, compleet met leuningen terzijde van het wegdek, die zo'n vier à vijf meter (schat ik) boven het maaiveld in de lucht uitstaken. Het was toen nog Oegstgeester grondgebied.

Toen na de oorlog de tramlijn van de Gele Tram naar Wassenaar en Den Haag opgeheven was, werd er een ander wegtracée aangelegd. Het onafgebouwde viaduct, waar-tussen door de Gele Tram reed, werd afgebroken en het andere reeds gereedgekomen viaduct, dat een eindje verderop terzijde van de Haagsestraatweg eenzaam midden in een weiland stond, werd handig genoeg door de voetbalclub gebruikt als clubhuis; men hoefde alleen maar een paar buitenmuren aan weerszijden van het viaduct aan te brengen en verder waarschijnlijk inwendig een paar binnenmuren te plaatsen om een gebruiksvriendelijke indeling te bewerkstelligen. Een dak (het wegdek) hadden ze al!

Om de geschiedenis van dit gebied niet te misleiden en om het nageslacht te behoeden voor een onjuiste geschied-schrijving, vond ik het van belang de mijns inziens juiste gang van zaken te verhalen en leek het mij goed om deze correctie onder uw aandacht te brengen.

Rectificatie

Naschrift van Sylvia Braat nav haar artikel over de potscherven uit de tuin van Actea

Naar aanleiding van de publicatie van twee artikelen in *Over Oegstgeest* van mei 2012, voel ik mij genooddaakt wat aanvullende informatie te geven.

Het gaat in de eerste plaats om mijn eigen artikel 'Het verhaal van de Middeleeuwse potscherven uit de tuin van Actaea', maar zijdelings betreft het ook het artikel 'H.L. Du Boeuff (deel 2) Burgemeester van 1950-1968 van Herman Oost.

In mijn artikel is sprake van een foute voorstelling van zaken omtrent de verwerving van boerderij Actaea door Dr. H.A. Reterink. Deze is namelijk niet tot stand gekomen via een directe verkoop van de firma Lubbe aan Reterink, zoals ik aanvankelijk veronderstelde.

Uit raadsverslagen blijkt dat de firma Lubbe in 1960 bereid is het pand Hofdijk 50 met schuren, erf en tuinland, groot 0.16,58 ha., voor f 60.000,- te verkopen aan de gemeente. Sinds eind jaren vijftig was er al sprake geweest van mogelijke onteigening in de nabije toekomst, ten behoeve van

ontwikkeling en uitbreiding van nieuwe woonwijken.

De gemeente verkocht de grond aan een projectontwikkelaar die hier zou gaan bouwen. Het plan van de projectontwikkelaar voorzag echter in de sloop van de laat 19^e-eeuwse boerderij Actaea.

Gelukkig had mevrouw Reterink haar oog op de toen totaal vervallen boerderij laten vallen. Mede door tussenkomst van burgemeester Du Boeuff, die opnieuw een kans zag een historisch pand voor Oegstgeest te bewaren, heeft Reterink Actaea in 1965 kunnen aankopen. Hiervoor was natuurlijk wel een kleine wijziging in het bestemmingsplan nodig. En, zoals dat gaat... voor wat hoort wat: want Reterink moest wel akkoord gaan met het afstaan van een kleine strook grond aan de gemeente.

Hierover lezen we in een raadsverslag uit die tijd het volgende: *'de heer H.A. Reterink alhier, eigenaar van het pand Terweeweg 152, heeft zich op ons verzoek bereid verklaard een strook grond op deze hoek gratis aan de gemeente in eigendom af te staan. Hierdoor zal het uitzicht ter plaatse kunnen worden verbeterd. De gemeente zal op haar kosten het hek verplaatsen'*.

Uiteindelijk waren er alleen maar winnaars: de burgemeester had nog net een pand van cultuurhistorische waarde kunnen redden, dokter Reterink en zijn gezin konden in de boerderij van hun dromen wonen en verkeersdeelnemers hadden een beter zicht op de kruising Terweeweg, Lijtweg, Hofdijk en Louise de Colignylaan gekregen.

Laatste donaties voor Brandweerboek mogelijk!

Het brandweerboek dat over de 300 jarige geschiedenis van de Vrijwillige Brandweer Oegstgeest handelt is bijna gereed. Donaties van onder meer veel Oegstgeester particulieren en bedrijven maakt de productie van het boek mogelijk.

Ook ú kunt nog een donatie doen. De naam van iedere donateur – ongeacht het bedrag dat gedoneerd wordt – nemen wij op in het boek. Bij een minimale donatie van € 50,- ontvangt u in ruil het boek na verschijnen gratis. Voor bedragen van € 250,- doen wij nog iets extra's: wij nemen in het boek dan ook het logo op van het bedrijf of de organisatie. Vanaf € 500,- wordt uw naam/logo opgenomen onder het kopje 'hoofdsponsors'.

Wilt u bijdragen aan dit unieke document? Maak dan een donatie over op rekeningnummer 56 69 41 538, t.n.v. Vereniging Oud Oegstgeest onder vermelding van 'brandweerboek' en uw adres. Wij sturen u dan per omgaande een ontvangstbevestiging.

De achterpagina van dit tijdschrift wordt gebruikt om een bijzonder moment van het afgelopen halfjaar in beeld te brengen. Dat kan van alles zijn: een door de Vereniging Oud Oegstgeest ontvangen schenking, zoals een foto, een schilderij of een briefwisseling; een opmerkelijke verbouwing van een huis; een 100-jarige Oegstgeestenaar; een verenigingsjubileum. Alles kan 'In Beeld' gebracht worden zolang het maar iets met de historie van ons dorp te maken heeft.

In Beeld

*Olieverf op paneel, 33 x 27 cm,
gesigneerd l.o. 'W. Rip'.*

In augustus 2000 fietste de heer Jasper de Kogel met een vriend rond het IJsselmeer. Tijdens een overnachting in De Hulk (N.-H.), zag hij een schilderij van een kerkje hangen. Welk kerkje het was wisten de eigenaren van de Bed & Breakfast niet. De eigenaar 'verzamelde' schilderijen werd er gezegd, maar de verzameling leek bescheiden en van een groot bloempot, zigeunerin en schaapherdergehalte, aldus De Kogel. Ze hadden het schilderij in 1980 als verjaarsgeschenk gekregen van burendie een kunsthandel in Den Haag en Hoorn hadden.

De Kogel vermoedde direct dat het schilderij de Groene- of Willibrordkerk van Oegstgeest voorstelde, maar

dat was voor de eigenaren nieuw. Na thuiskomst wat foto's van het Groene Kerkje opgestuurd te hebben, kreeg De Kogel uit Hoorn de naam van de schilder, die ze inmiddels opgezocht hadden, en een foto. Meegedeeld werd, dat het schilderijtje wel te bezichtigen, maar niet te koop was.

Elf jaar later werd De Kogel opgebeld door de vrouw die inmiddels weduwe geworden was en verhuisd naar Berkhout, maar nu opnieuw ging verhuizen. Of De Kogel nog belangstelling had voor het schilderijtje. Met haar nieuwe huisgenoot wilde ze de schilderijen van haar eerste partner niet meer mee verhuizen. Een vraagprijs was er niet. Een verzoek om het te laten taxeren bleek

niet succesvol. Uiteindelijk heeft De Kogel begin 2012 een bod uitgebracht, en dat werd geaccepteerd. Het schilderij werd gerestaureerd door van Boheemen in Den Haag, die het bod redelijk vond. Zijn oordeel: een héél aardig schilderstukje, charmant en vlot in een merkwaardige (Duitse?) lijst, die waarschijnlijk origineel is.

Inmiddels hangt het schilderij na zijn Noord-Hollandse avontuur in Oegstgeest, waarbij de gedachte het kunstwerkje 'zelf ontdekt' te hebben en de bijzondere ervaring om het na 11 jaar aangeboden te krijgen, De Kogel minstens evenveel waard is als de voorstelling van het Groene Kerkje.

Hebt u iets dat u graag 'In Beeld' wilt brengen? Stuur dan een bericht aan de redactie: Julianalaan 5, 2341 EN Oegstgeest of mail naar redactie@oudoegstgeest.nl